БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 203 (11801) | 1968 оной августын 29, четверг | Сэн 2 мүнгэн

СОВЕТ-ЧЕХОСЛОВАК ХЭЛСЭЭНҮҮД ТУХАЙ КОММЮНИКЕ

…оной августын 23—26-най үеэр Моск… …овет-чехословак хэлсээнүүд болоо.

…талаһаа—КПСС-эй ЦК-гай Генераль… …тарь нүхэр Л. И. Брежнев, СССР-эй …үүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, КПСС-… …ай · Политбюрогой гэшүүн нүхэр …ыгин, СССР-эй Верховно Соведэй …мэй Түрүүлэгшэ, КПСС-эй ЦК-гай …рогой гэшүүн нүхэр Н. В. Подгорный, … ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, …эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэг… Г. И. Воронов, КПСС-эй ЦК-гай …рогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай сек… …үхэр А. П. Кириленко, КПСС-эй ЦК-… …тбюрогой гэшүүн, СССР-эй Минист… Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи ор… …хэр Д. С. Полянский, КПСС-эй ЦК-… …тбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай … нүхэр М. А. Суслов, КПСС-эй ЦК-… …тбюрогой гэшүүн, ВЦСПС-эй Түрүү… …хэр А. Н. Шелепин, КПСС-эй ЦК-гай …рогой гэшүүн, Украинын КП-гэй ЦК-… …эдэхи секретарь нүхэр П. Е. Шелест, … ЦК-гай секретарь нүхэр К. Ф. Ка… КПСС-эй ЦК-гай секретарь нүхэр …ономарев, СССР-эй Оборонын ми… …хэр А. А. Гречко, СССР-эй Гадаадын …эй министр нүхэр А. А. Громыко;

…овак талаһаа — ЧССР-эй Прези… …эр Л. Свобода, КПЧ-гэй ЦК-гай Нэ… секретарь нүхэр А. Дубчек, ЧССР-эй …льна суглаанай Түрүүлэгшэ, КПЧ-… …гай Президиумэй гэшүүн нүхэр И. …ий, ЧССР-эй Правительствын Түрүү… КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн … Черник, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиу… …үүн, КПС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секре… …эр В. Биляк, КПЧ-гэй ЦК-гай Прези… …эшүүн, Словакиин Национальна Со… …үүлэгшын орлогшо нүхэр Ф. Барби… …-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн … Пилер, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиу… …үн нүхэр Э. Риго, КПЧ-гэй ЦК-гай …умэй гэшүүн нүхэр И. Шпачек, КПЧ-… …гай Президиумэй гэшүүн нүхэр …тка, КПЧ-гэй Центральна хиналта… …ын комиссиин Түрүүлэгшэ нүхэр …, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэ… … кандидат, КПЧ-гэй ЦК-гай сек… …нүхэр И. Ленарт, КПЧ-гэй ЦК-гай …умэй гэшүүндэ кандидат нүхэр Б. … ЧССР-эй Правительствын Түрүү… …орлогшо нүхэр Г. Гусак, КПЧ-гэй ЦК-… …етарь нүхэр А. Индра, КПЧ-гэй ЦК-… …ретарь нүхэр З. Млынарж, генерал… …к, ЧСС-эй Национальна оборонын … нүхэр М. Дзур, ЧССР-эй Юстициин … нүхэр Б. Кучера, ЧССР-һээ СССР-тэ …элшэн сайд нүхэр В. Коуцкий гэгшэд …

…оорондын оршон байдалай мүнөө …ялтэтэй, социалис оронуудта эсэргүү …лизмын хорото ябуулгануудай һү… …этэй, Чехословакидахи һүүлэй үеын …ай, ЧССР-эй газар дээрэ табан соци… …оной сэрэгүүдэй саг зуура ороһонтой …той асуудалнууд хэлсээнүүдэй үедэ нү… …оной дискуссиин гуримаар сэхэ уруунь … хэлсэгдээ.

…мүрэн дээрэхи Чиернэ хотодо баталан … хамтын шиидхэбэринүүдые, Братисла… …зүблөөн дээрэ тодорхойлогдоһон хараа …үд ба гол ёһонуудые бэелүүлгэ, тэрэ… …элсээнүүдэй үедэ ойлголсон тодор… … хэмжээ ябуулгануудые бодото дээрэнь …үд бэелүүлгэ мүнөөнэй оршон байдал… …шухала болоо гээд шууд этигэжэ бай… …хоёр талынхид элирхэйлэн мэдүүлбэ. …ствоёо хүтэлбэрилхэ онол аргануудые нарижуулан һайжаруулха, марксизм-ленинизмын һургаалай үндэһөөр социалис демократи хүгжөөхэ, социалис байгуулалтаяа бэхижүүлхын тула КПЧ-гэй ЦК-гай январиин ба майн пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые үндэһэ болгохо гэһэн КПЧ-гэй, ЧССР-эй хүтэлбэрилэгшэдэй хараа бодолые ойлгожо, дэмжэжэ байһан тухайдаа Совет тала мэдүүлбэ.

ЧССР-тэхи байдалые дары түргэн заһаруулха зорилготой хэмжээ ябуулгануудаар үгээ ойлголсогдоо Чехословакиин хүтэлбэрилэгшэд дурсагдаһан зорилгоор ойрын сагта бэелүүлхын тула хараалһан хэмжээ ябуулганууд тухайдаа мэдээсэбэ.

Партийна, гүрэнэй зургаануудай хамааран нүлөөлхэ хамаг хүдэлмэринь социалис засагта алба хэхэ үрэтэ хэмжээ ябуулгануудые, хүдэлмэришэн ангиин ба Коммунис партиин хүтэлбэрилхы үүргые хангалгада, Советскэ Союзай, бүхы социалис хани нэгэдэлэй арадуудтай хани ёһоной харилсаа холбоо хүгжөөлгын ба бэхижүүлгын аша туһада зорюулагдаха гэжэ Чехословак тала мэдүүлээ.

Совет хүтэлбэрилэгшэд Социалис Чехословакиин арадуудтай хани бэрисаатай аха дүүгэй холбоотой байха гэжэ СССР-эй арадуудай нэгэн һаналтайгаар хүсэдэг байһые элирхэйлэн, харилсан хүндэлэлсэлгын, адли тэгшэ эрхэтэй, территориальна бүрин бүтэн байлгын, бэеэ дааһан байдалай, социалис талархалай үндэһөөр тон үргэн, үнэн сэдьхэлэй харилсаа холбоо байгуулхаар бэлэн байһанаа лаблан мэдүүлбэ.

Чехословакиин газар дээрэ саг зуура ороһон союзна оронуудай сэрэгүүд Чехословакиин Социалис Республикын дотоодын хэрэгүүдтэ хамаарахагүй. ЧССР-тэхи оршон байдалай заһарһанай зэргээр тэрэнэй газар дээрэһээ эдэ сэрэгүүдэй гаргагдаха гурим тухай хэлсэгдээ.

Түбшэн байдал, ниитын гурим эбдэжэ боломоор зүришэлдөө, хёмороо тохёолдуулхагүйн тула Чехословакиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй ахамад дээдэ командалагша зохихо захиралтануудые гаргаа гэжэ Чехословак тала мэдээсэбэ. Тэрэшэлэн союзна сэрэгүүдэй командованитай холбоо барисаатай байха тухай заабари сэрэгэй командованида үгөө.

Чехословакидахи байдал тухай асуудал гэдэгые ООН-ой Аюулгүйн Соведтэ зүбшэн хэлсэлгэтэй дашарамдуулан, Чехословакиин тала энэ асуудалые Аюулгүйн Соведэй үзэмжэдэ табихые гүйжа хандаагүй, тиимэһээ тус асуудалые зүблэхэ зүйлһөө гаргаха эрилтэ табинабди гэжэ ЧССР-эй түлөөлэгшэд мэдүүлбэ.

Социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай һаналаа нэгэдэн талархалгые батадхалгын, эб найрамдалай, уласхоорондын аюулгүй байдалай хэрэг аршалан хамгаалгын аша туһада зорюулагдаһан политика бүхы дэлхэй дээрэ хэлбэришэгүй бэелүүлхэ гэжэ шиидэнхэй байһанаа КПСС-эй хүтэлбэрилэгшэд, КПЧ-гэй хүтэлбэрилэгшэд лаблан мэдүүлээ.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үрэ дүнгүүдые хубилгаха, Европодохи мүнөөнэй хилэнүүдэй ойроо хүртэшэгүй байлгые эбдэхэ гэжэ эрмэлзэдэг милитарис, реваншис, неонацис этэгээдүүдтэ Советскэ Союз болон Чехословаки урда мэтээр эрид шанга харюу үгэхэ байха. Социалис гүрэнүүдэй хоорондоо баталһан олон талын, хоёр талын договорнуудаар даажа абаһан бүхы уялгануудаа бүри мүһэн дүүргэхэ, социалис хани нэгэдэлэй өөһэдыгөө хамгаалха хүсэ шадал бэхижүүлхэ, өөһэдыгөө хамгаалха зорилготой Варшавска договорой үрэ нүлөө улам дээшэлүүлхэ гэжэ эрид шиидэнхэй байһанаа дахинаа лаблан мэдүүлбэд.

Эдэ хэлсээнүүд һанал бодолоо сэхэ уруунь хэлэлгын, нүхэд ёһоной, хани барисаанай оршон байдалда үнгэрөө.

…ЦИАЛИС ОРОНУУДАЙ ПАРТИЙНО-ПРАВИТЕЛЬСТВЕННА …ЕГАЦИНУУДАЙ УУЛЗАЛГА

…-эй ЦК-гай, Советскэ правительст… …алаар БКП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи сек… НРБ-гэй Министрнүүдэй Соведэй Ту… … Т. Живков, БКП-гэй ЦК-гай Полит… … гэшүүн, ЦК-гай секретарь Б. Велчев …һээ бүридэһэн Болгариин Арадай Рес…; ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи сек… Я. Кадар, ВСРП-гэй ЦК-гай Политбю… …шүүн, Венгриин Революционно хүдэл… …-таряашанай правительствын Түрүү… … Фок, ВСРП-гэй ЦК-гай Политбюро… …үүн, ЦК-гай секретарь З. Комочин гэг… … бүридэһэн Венгриин Арадай Респуб… СЕПГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секре… ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ …брихт, СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюро… …үүн, ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй …эгшэ В. Штоф, СЕПГ-гэй ЦК-гай По… …огой гэшүүн, ЦК-гай секретарь Э. Хо… … гэгшэдһээ бүридэһэн Германиин Демократическа Республикын; ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь В. Гомулка, ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ю. Циранкевич, ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, ЦК-гай секретарь З. Клишко гэгшэдһээ бүридэһэн Польшын Арадай Республикын партийно-правительственна делегацинууд Москва ерэһэн байна.

Дурсагдаһан оронуудай делегацинууд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А.Н. Косыгин гэгшэдһээ бүридэһэн СССР-эй партийно-правительственна делегацитай хамта зүблөө хэжэ, Чехословакидахи байдалтай холбоотой асуудалнуудые зүбшэлөө, зохихо шиидхэбэри нэгэн һаналтайгаар баталан абаа.

…иалис оронуудай партийно-правительственна делегацинууд Москваһаа мордобо

…гариин Арадай Республикын, Венгриин … Республикын, Германиин Демократическа … Республикын, Польшын Арадай Республикын партийно-правительственна делегацинууд августын 27-до эхэ оронуудтаа бусаба.

…ДЭБХИТЭЙШҮҮЛЭЙ НЭГЭН

…ий Полуэктович Трифонов …дын нефтебазада 33 жэлэй … таһалгаряагүйгөөр ажал… …анай эрхим хүдэлмэрилэг… …рхитэй уралан нарижуу… … гэжэ тэрэниие баазын …айхад дэмы нэрлэнэгүй. …эрее Мефодий Полуэкто… …хитэй уралан нарижуу… …й нэгэн юм. Тэрэнэй урал… һүбэлгэн ухаагаар үйлэд… техникэ нарижуулагдаа, … асуудал шиидхэгдээ гэ… …нүхэр Трифоновэй оруул… …лан нарижуулгын дурадхалай үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэнэй ашаар хэдэн мянган түхэригэй алмалта хэгдэһэн, баазын олон хүдэлмэришэдэй ажал хүнгэдхэгдэһэн байна.

Бэрхэ уралан нарижуулагшын оролдолго һайнаар сэгнэгдээ. Нёлондо, Агууехэ Октябриин 50 жэлэй ойн гүйсэһэн жэлдэ, тэрээндэ Россин Федерациин эрхим уралан нарижуулагша гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоһон байна. Коммунис ажалай ударник М. П. Трифонов баян дүй дүршэлөө сугтаа хүдэлдэг нүхэдтөө дамжуулан үгэдэг. Мефодий Полуэктович ганса энэ жэлэй эхинһээ хойшо слесарьнуудай бригада бэлдэжэ гаргаа. Тэрэ нефтебазын хүдэлмэрилэгшэдэй ажалые эрдэм ухаанай ёһоор эмхидхэхэ эдэбхитэйшүүлэй булэгые хүтэлбэрилэн ударидаха тушаалтай. Баазын механик гэһэн гол даабаряа һайнаар дүүргэхын хажуугаар энэ ниитын тушаалда харюусалга ехэтэйгээр хандадаг юм.

М. СУТУРИН.
Улаан-Үдын нефтебазын ахалагша инженер-экономист.

ТАРЯАН—МАНАЙ БАЯЛИГ

УРГАСАЯА ХҮДЭЛМЭРИИН 15—20 ХОНОГ СОО ХУРЯАЯ!

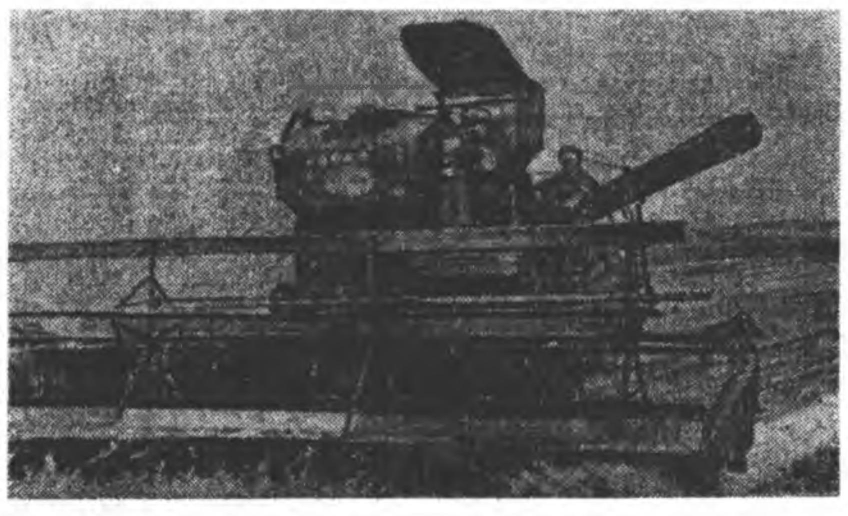
АЖАЛЫНЬ ЭМХИТЭЙ

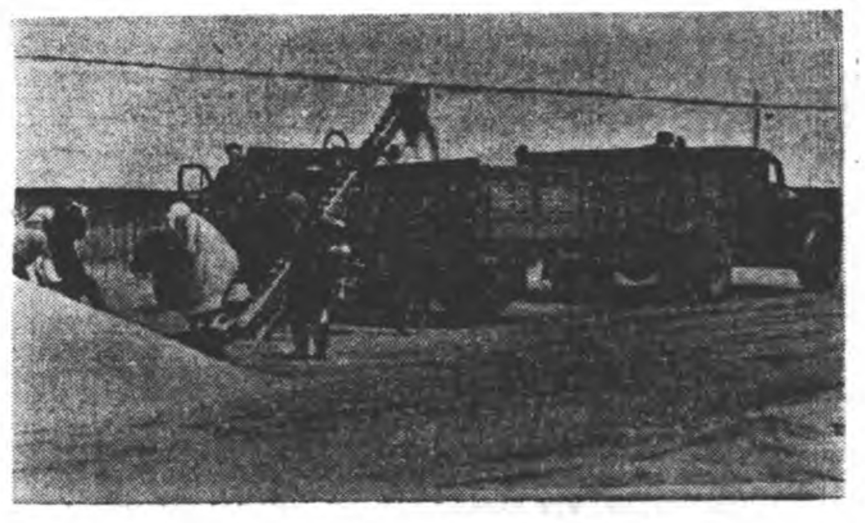
Тарялан дээгүүр комбайнууд олоороо ябажа харагдана. Энэ жэлдэ «Заганский» колхозой механизаторнууд таряа хуряалгые богонихон болзорто дүүргэхэ гэһэн үүсхэл республика доторoo гаргаад, ажалаа бүтээсэтэйгээр эмхидхэнэ. Комбайнер бүхэн даабаряа үлүүлэн дүүргэхые оролдодог. Хуряалгын түрүүшын үдэрһөө захалаад артелиин түрүү комбайнер Роман Ксенофонтович Вакарин һайнаар ажаллажа, халаанайнгаа даабариие үлүүлэн дүүргэнэ. Тэрэ нилээд ехэ шэниисэ хадаа. Мүнөө нүхэр Вакаринай комбайн дээрэ зургаан табан хүшүү зураганхай.

Заганайхидай үүсхэлые Мухар-Шэбэрэй аймагай бусад ажахынууд дэмжэжэ, мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Илангаяа гүрэндэ таряа тушаалга «Путь Ленина» колхоздо эмхитэй. Энэ артелиин шофер Михаил Ильич Кобылкин Суулгын бэлэдхэлэй пунктда эгээл түрүүшын ашаа абаашажа, 1-дэхи номерой квитанци колхозойнгоо правленидэ асараа һэн. Тэрэнһээ хойшо энэ ажахыһаа үдэртөө хэдэн зуугаад центнер орооһо таряан гүрэндэ тушаагдана. Тус колхоз мүнөө жэлдэ 5 мянган центнер таряа гүрэндэ худалдаха аад, түсэбөө хахадлаха болоо.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: «Заганский» колхозой түрүү комбайнер Р. К. Вакаринай агрегат. Хоёрдохи зураттань «Путь Ленина» колхозой тоог дээрэ.

В. КОВАЛЕНКЫН фото.





БОГОНИХОН БОЛЗОР СОО ХУРЯАГДАХА

Сэлэнгын XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой 3-дахи отделениин полинууд дээрэ мотоорнуудай хүнхинөөн таһарнагүй. Эндэ августын 12-һөө С. Г. Эрдынеевэй тракторна бригадын механизаторнууд түрүүшын 10 хоног соо 650 гектар таряа унагаажа, һүүлшын 3 үдэрэй туршада 310 гектар таряалангай баал суглуулаа. Таряа хуряалга дээрэ комсомолшууд, түрүүшынхеэ комбайн жолоодожо ябаһан Валерий Цыренжапов, Борис Улзоев гэгшэд һайнаар ажаллаа. Тэдэнэр табан үдэрэй туршада даабариин ёһоор 105 гектар сабшаха аад, 110—125 гектар хададаг. Зарим үдэрынь 31 гектар унагаана. Тэдэнэй үнэн шударгы ажал мүнгэн шангаар тэмдэглэгдэбэ. Баалнуудые суглуулга ба таряа сохилго дээрэ комбайнернууд Бадма Лудупов, Владимир Васильев, Дамба Лумбунов гэгшэд үндэр бүтээсэтэ ажалай жэшээ харуулна. Тэдэнэр 3 үдэр соо 72—75 гектар дээрэ тус тустаа баалнуудые суглуулаа. Эдэ комбайнернууд халаан соогоо 21—26 гектарай баал суглуулжа, 470 гаран центнер хүрэтэр орооһо сохино. Жэшээнь, комбайнер Бадма Лудупов августын 20-до 26 гектар хадажа, 472 центнер орооһо бригадын тоогто эльгээгээ. Эдэ комбайнернууд үдэр бүри халаанайнгаа даабари 150—190 процент дүүргэнэ. Шэнэ ургасын орооһо таряан таһалгаряагүйгөөр отделениин орооһоной тоогто ороно. Һүүлшын гурбан үдэрэй туршада 4200 центнер алтан шара таряан асарагдаа. Эндэ сүүдхэ бүхэндэ 1700 центнер орооһо таряан буулгагдадаг. Гектар бүриһөө 17—20 центнер орооһон гарана. Таряа хуряалга дээрэ мүн орооһо зөөдэг машинануудай жолоошодшье эмхи гуримтайгаар ажаллана. Колхозой залуу жолоошод Владимир Цыренжапов, Сергей Нохошкуев, Виктор Чойбсонов болон бусад үдэрэйнгөө даабариие 120 —140 процент дүүргэнэ.

Түхэмэй отделениин таряашад артель соогоо түрүүлэн августын 22-то шэнэ ургасын 93 центнер алтан шара шэниисэ Эхэ орондоо тушаагаа. Иигэжэ таряа тушаалга августын 22-һоо захалаа. Колхоз энэ жэлдэ түсэбһөө гадуур 20 мянган центнер таряа худалдаха уялгатай юм. Мүнөө үедэ бүхы отделенинүүдтэ таряа хуряалга түлэг дундаа ябуулагдана. Мухар-Шэбэрэй аймагай «Заганский» колхозой таряашадай жэшээгээр ноёхонойхид 20—25 хоногой туршада таряагаа гээлтэ хороолтодо оруулангүй хуряажа абаха зорилготой.

С. БИЛИКТУЕВ,
бригадын тоо бүридхэгшэ.

ТҮНХЭНДӨӨ ТҮРҮҮЛЭН

Аймагай колхоз, совхозуудай таряалан дээрэ баян ургаса эдеэшэжэ байна. «Сибиряк» колхозой механизаторнууд аймаг соогоо түрүүлэн орооһо таряагаа амяарлан хадажа захалаа.

Энэ колхозой Ахалигай бригада үбһэ бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргээд, августын 16-да таряагаа хадажа ороо. Мүн Түхэреэнэй отделенидэ арбаад комбайн табигданхай.

Д. ЯНДАНОВ.

Түнхэн.

САБШАЛАН ДЭЭРЭҺЭЭ МЭДЭЭСЭНЭ

ҮБҺЭШЭД УРАГШАТАЙ

Бэлэг Шэбээ. «Улаан Аха» колхозой Гомбоев Шултым Лопсоновичой оньһожоруулагдаһан звено эндэ ажаллана. Үглөөнэй үүр сайхаһаа үдэшын боро хараан болотор гар хажуурнуудай ханхинаан, косилкануудай, тракторнуудай таршаганаан замханагүй. Үдэр бүри шэнэ бухалнууд, һүринүүд жэрылдэн бодоно.

Мүнөөдэр баһал үсэгэлдэрэйхиһөө дутахагүй, нохойн ганганама, ааяма халуун. Тэнгэри өөдэ харахада, сэнхир хүхэ, зааханшье үүлэн үзэгдэнэгүй. Хотоной хойгуур трактораар, морин тармуураар үбһэ тармажа, хойшо ураг шаа ябана. Мүн һарьдагһаа ороһон жалгын зүүн бэедэ тракторай морин косилканууд үндэр ногоон соо таршаганана.

— Техникэ гээшэмнай ехэл туһатай зөөри даа! Энэ тракторай тармуур 6 метр үргэнөөр үбһэ абадаг, тармахадашье урматай. Үшөө үбһэ һурилдаг машина байгаа һаа, зохид байгаа. Хойто жэлһээ бии болохо гэжэ найданабди, —гэжэ тус ажахын эрхим механизатор Андрей Самбаев хөөрэнэ.

Нюргалһан үбһэ бухаллажа ябаһан олон зон харагдана. Тэдэнэй дунда Гарма Жамбалович Токуренов гурбан басагадтайгаа амаргүй түргэнөөр бухалнуудыс хойно хойноһоонь бодхооно. Энэ нүхэрнай Орлигой пенсионер юм. Гарма Жамбалович хэдэн жэлэй туршада гэр бүлөөрөө «Улаан Аха» колхозой үбһэ хуряалгада туһалдаг. Колхозой правлени, хүтэлбэрилэгшэд энэ хэрэгыень тон һайшаана.

— Мүнөө 74 гектар газар сабшагдажа, 950 центнер һайн шанартай үбһэн һурилэгдөө. Эндэ үбһэ хуряажа дүүргээд, Сайлаг, Булаг гэжэ газарнуудта ошохобди. Хараалһан түсэбөө заатагүй дүүргэхэбди,— гэжэ Шултым Лопсонович хэлэнэ.

Мойлто. Эндэхи сабшалан дээрэ үһан орой гаргагдажа, бэшэ газарнуудта орходоо ногоониинь муу, набтар, шэнгэнээр ургаа. Тиигэбэшье энэ ажахы эрхим шанартай тэжээл абаха гэжэ шиидэнхэй. Үбһэшэдэй звенонуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Шарлай Шултымович Будаевай звено түрүүлжэ, 100 түхэригэй шанда хүртэһэн. Эндэ мүнөө 700 центнер үбһэн һурилэгдөөд байна.

С. ГАЛСАНОВ,
Ахын аймагай «Малшан» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

ЯАРАХААР БОЛООЛ!

ХҮДӨӨ жалгын уляангир мододой набшаһад хэһэглэн шарлажа, хээрын ногооншье хубилжа эхилээ. Намарай шэнжэ үдэрһөө үдэртэ улам элеэр үзэгдэжэ байна. Бүхы ургамалнуудай хагдаран, шанар шүүһэеэ гээхэ саг болзор Погранична совхозой эзэлдэг газар дайда дээрэшье ерэжэ байгаал хэбэртэй. Саг яаруулна. Ехэл шахардуу саг тулаад байна.

Калинишнын отделениин сабшалан дээгүүр ябахада газарта хэбтэһэн үбһэн харагданагүй, һүүлшын бухалнууд һурилэгдэнэ. Үбһэшэд габшагай түргөөр хүдэлһэнэй ашаар түсэбөө дүүргэхэнь ха юм.

Харин хүршэ Субагтын отделенидэ ошоходоо тад ондоо байдалтай ушарбабди. Сэлеэнэй айлнуудай доодо нугадашье, Субагтын голые үгсэхэдэшье үнгэеэ бууража, хубхайржа байһан ногоон һэбшээ һалхинда һаршаганан долгилно. Хаа яахан лэ эндэ тэндэ талын ганса нэгэн һүринүүд харагдана. Хабтагай үргэн сабшаланда һаял ороһон хоёр морин косилкашад моридоо яаруулхашье хэбэргүү йгалгюулнад. Тээ урда талада үбһэшэд гансахан һүри соможо байна.

Отделениие эрхилэгшэ нүхэр Мункуевтай уулзажа хөөрэлдэхэдэмнай, сагай ошожо байһанда балайшье һанаагаа зобоһон янзагүй, үбһэнэй ажалай түгэсхэл ойртожо байһан хэбэртэй.

Теэд 500 гектар үбһэ сабшаха, 4664 центнер хуряаха түсэбтэй аад, эгсэ һарын туршада миил 270 га сабшалга хээд, оройдоо 20-ёод һүри гэхэ гү, али багсаахада 1000 центнер сомоод, һанаа амар байдагынь хайшаа юм? Иигээд ногооной хагдаршатар гол сабшалангайнгаа дунда соорхой гарган сабшажа, нэгэ хоёр һүри бодхоогоод лэ үбһэ хуряалгаяа дүүргэһэн нэрэ гаргана аабзабди гэжэ һанана гү, али Калинишнын отделениинхидэй туһаламжада найдана гү, тайлбарилхань бэрхэтэй. Эндэхид сабшалангайнгаа дунда соорхой гаргаад лэ, бүхыдөө сабшагдаа гэһэн хуурмаг ябадал гаргадаггүй юм аа гү гэжэ һэжэг түрэмөөр байна. Энээн тухай дэмы хэлэнэ бэшэбди. Орхигдоһон сабшалан миинтэ хосорхогүй, хүрьһэнэйнь захаар хюһаад абаха улад олдохо ха юм. Зүгөөр энэ үбһэн совхозой бэшэ, харин үмсын малай тэжээл болохонь мэдээжэ бээз. Мүнөө отделениин үбһэшэд бэшэ, харин ондоо хүнүүд үнэтэй сагые һамбаашалан, үхэр малдаа үбһэ тэжээл үдэр һүнигүй бэлдэжэ, зөөжэ байна.

Субагтын таряалан, сабшалангай дундуур зурыһан харгыгаар үбһэ ашаһан «91-13 БУА» гэһэн номертой машинын урдаһаамнай ерэхэдэ, тэрэниие зогсоожо, тэндэ һуужа ябаашадһаа хаана үбһэ зөөжэ байһан тухайнь һонирхообди. Теэд совхозой үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ огто хабаадалсадаггүй улад байшоо. Харанхын барилгын материал бэлэдхэлгын участогай хүтэлбэрилхы тушаалта хүн совхозой даргашуулай зүбшөөлөөр үмсынгөө малда үбһэ бэлдээ юм ха.

Погранична совхозойхид сабшалангаймнай газар бага гээд ондоо тээ үбһэ бэлдэдэг, тиигээшье һаа жэл бүри тэжээлээр дуталдадаг байха юм. Гансал Субагтын отделенидэ үбэлжүүлэгдэхэ 12 мянган хонидто хэды ехэ үбһэн хэрэгтэй гээшэб. Теэд эндэхид эгээл үнэтэй юумэеэ, газаагаа байһан үбһэ тэжээлээ саг болзортонь, шэмэ шүүһэтэйдэнь һайнаар хуряажа абангүй байһаниинь гэмшэлтэй. Мүнөө тус отделенидэ хүдэлжэ байһан дүшөөд хүнһөө бүридэһэн 1 оньһожоруулагдаһан 2 морин ажалтай звенонуудай хүдэлмэриие һайнаар эмхидхэн элсүүлээ һаа, үбһэ хуряалга иимэ удаанаар ябахагүй һэн. Июлиин 24-дэ үбһэндөө тэдэнэр ороһон юм. Мүнөөдэрэйнь байдал дээрэһээ харахада, энэ ехэ ажалаа оройтожо эхилээ гээшэ aаб даа. Мүн харюусалгата нүхэрэй хэлээшээр, үбһэнэй ажал үглөөгүүрынь оройтожо эхилдэг, ажал хэжэ шадахаар зарим хүнүүд гэртээ миин байдаг. Худөө зоной хэлсэдэгэй ёһоор, гарта хүлтөөрөө, шадаха зэргээрээ хамжан ажалаа хэдэггүй тэрэһээл хайран сабшалангаа хубхайруулха аюулда ойртуулаад байна бшуу. Саг бага үлөө, яарахаар болоол!

Д. ДУГАРОВ,
манай корр.

Хяагтын аймаг.

СОЦИАЛИЗМЫЕ ХАМГААЛГА—ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНА ҮНДЭР ДЭЭДЭ УЯ

Чехословакиин Социалис Республикын партийна, гүрэнэй ажал ябуулагшад аха дүү чехословак арадта яаралтай туһаламжа, тэрэ тоодо зэбсэгтэ хүсэнүүдээрээ туһаламжа хүргэхэ тухай гуйлтатайгаар Советскэ Союзда, союзна бусад гүрэнүүдтэ хандаба.

Энэ хандалга хадаа социализмда харша гадаадын хүсэнүүдтэй үгэсэлдэһэн контрреволюционно хүсэнүүдэй зүгһөө Чехословакидахи социалис байгуулалтада, мүн конституциар байгуулагдаһан гүрэнэй засаг түрэдэ аюулай тохёолдоһонһоо улам жалан хэгдээ.

Туһаламжа эрижэ Советскэ Союзда, аха дүү бусад социалис оронуудта хандаха тухай түүхэтэ шиидхэбэри абаха болоһон ушар КПЧ-гэй ЦК-гай, ЧССР-эй правительствын, Национальна суглаанай бүлэг гэшүүдэй Хандалга соо бүрин баримталагдаа. Энэ Хандалга мүнөөдэр «Правдада» толилогдобо. ЧССР-тэ хархис хүсэнүүдэй бэлдэһэн аха дүүнэрэй алалсалгын тэмсэлэй болохо аюул иигэжэ хандахые баадхаба.

Коммунис болон хүдэлмэришэдэй партинуудай Братиславадахи Зүблөөн дээрэ абтаһан уялгануудта, аха дүүгэй хани харилсаануудай гол ёһонуудта үндэһэлэн, мүн Договорой ёһоор абтаһан уялгануудтаа тааруулан, СССР-эй, мүн союзна бусад оронуудай правительствануудаха дүү чехословак арадта шухала хэрэгтэй туһаламжа хүргэхэ тухай дурсагдаһан гуйлтые дүүргэхэ гэжэ шиидэбэ. Аха дүү социалис оронууд ниитынгээ интернациональна уялга дүүргэжэ байна.

* * *

Чехословакитай, тэрэнэй Коммунис партитай харилсаан болбол КПСС-эй, Советскэ правительствын политикада, совет коммунистнуудай, бүхы совет хүнүүдэй ухаан бодолдо, зүрхэ сэдьхэлдэ шухала һуури хододоо эзэлдэг һэн. Энэ юрын ушар бэшэ. Славян нэгэдэлэй олон зуун жэлэй заншалнуудта манай арадуудай эрхэ сүлөөгэй, бэеэ даанхай байдалай, социальна дэбжэлтын түлөө хамтын тэмсэлэй эбдэршэгүй хани харилсаан үнинэй нэмэжэ ороһон юм.

Манай партинууд, манай арадууд гар гараа барилсан, боолой эзэмдэлгын аюултай, гитлеровскэ эзэрхэгшэдтэй тэмсэһэн юм. Социализмын түрүүшын ороной эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байдалай түлөө, мүн боолшолгодо байһан бусад арадуудай сүлөөрхын түлөө фашизмтай хэһэн үхэлэй тулалдаанда 20 миллионһоо олон совет хүнүүд ами наһаяа үгөө һэн. Тиин Чехословакиин газар дээрэшье 100 мянганһаа олон совет сэрэгшэдэй хүүрнүүд табяатай. Чехословакиин баатар отрядуудтай, Людвик Свободын алдарта корпустой суг хамта эдэ хүнүүд гитлеровскэ фашизмһаа Чехословакие сүлөөлхын түлөө тэмсэһэн бэлэй. Имагтал тиихэдэ, тэдэ шэрүүн жэлнүүдэй үедэ, манай арадуудай нэгэдэлэй, аха дүүгэй харилсаанай бата үндэһэ һуури табигдаһан байгаа.

Гитлеровецүүдые бута сохиһоной һүүлээр чехословак арад социализмда дабшаха зам шэлэн абаа һэн. Энэ ушар манай арадуудай хоорондохи аха дүү ёһоной харилсаануудые бүри ехээр бэхижүүлээ. Социализм болон коммунизм байгуулгын замаар урагшаа суг хамтаараа дабшаһан жэлнүүд манай хани барисаае шэнэ хэмжээндэ үргэжэ үгөө.

Советскэ Союз болон Чехословаки хоёрой хоорондохи аха дүүгэй хани барисаан, дайшалхы союз болбол 1943 ондо баталагдаһан, мүн 1963 ондо һунаагдаһан хани барисаан, харилсан туһалалсалга ба дайнай һүүлээрхи харилсаан тухай Договороор батадхагдаһан байгаа. Энэ Договорто үнэн сэхэ байһан манай гүрэнүүд, манай партинууд болон арадууд манай хилэнүүдэй ойроо хүртэшэгүйдэ аюулай тохёолдоод байгаа һаань, социализмын хэрэгтэ аюулай тохёолдоод байгаа һаань, бэе бэедээ туһаламжа хүргэхэ уялгатай юм.

Үһөө хиһаа абаха гэдэг Баруун Германиин оролсоһон НАТО-ой эзэрхэг түримхэй бүлэглэлые байгуулгада харюу болгон, Европын хэдэ хэдэн социалис оронууд Варшавын Договорто орожо, нэгэдэһэн байгаа. Энэ Договор болбол эб найрамдалда, манай арадуудай социалис туйлалтануудта гараа хүргэхые һэдэхэ гэһэн бүхы хүнүүдтэ дабагдашагүй хаалта болоо һэн.

Хоёр арбан жэлэй туршада СССР ба Чехословаки хоёрой хоорондохи аха дүүгэй харилсаанууд бүхы талаараа: политикын, экономикын, культурын талаар амжалтатайгаар хүгжэжэ байгаа. Манай хани барисаае юуншье муудхаагаагүй. Чехословак арадай амжалтанууд манай амжалтанууд болодог, совет арадуудай туйлалтануудые Чехословакиин ажалшад өөрынгөө туйлалтануул шэнгеэр хүлеэн абадаг һэн.

Совет засагай 50 жэлэй ойе совет хүнүүдэй тэмдэглэжэ байһан үдэрнүүдтэ, Ленинэй партиин — Коммунис партиин хүтэлбэри доро дабажа гараһан замайнтаа дүнгүүдые согсолжо байха үедэ КПЧ, чехословак арад бидэнтэй суг хамта Октябриин илалта түгэс дабшалтын алдарта дүнгүүдээр баясажа байгаа бэлэй.

Аха дүүгэй үнэн сэхэ, гүн сэдьхэлэй харилсаанууд, хүндэлэлэй болон иниаг дуранай харилсаанууд манай арадуудые холбоно. «Чех», «словак» гэһэн үгэнүүд совет хүн бүхэндэ «хани», «аха дүү» гэһэн ойлгомжотой адли юм. Өөһэдтөө ажабайдалай нэгэ харгые — коммунизмын харгые шэлэн абаһан, нэгэ туг доро дабшажа ябаһан нүхэдэй, нэгэн һанаатанай уялга СССР-эй болон ЧССР-эй коммунистнуудые нэгэдүүлнэ. Совет коммунистнууд Чехословакиин Коммунис партида дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй найдамтай, зориг түгэлдэр, дайшалхы отряд гэжэ, марксистско-ленинскэ үзэл сурталда, пролетарска интернационализмын арюун һайхан тугта хэлбэришэгүй үнэн сэхэ отряд гэжэ гүн сэдьхэлһээ ходо хүндэлэн хандадаг байгаа.

Чехословакиин хүдэлмэришэн анги, тарияашад, үнэн сэхэ интеллигенци манай ниитын хэрэгтэ — шэнэ общество байгуулгада хандалгаяа хубилгаагүй, манай арадта хани ёһоор хандадаг, мүн ЧССР-тэхи социализмын хэрэгтэ үнэн сэхээр мүнөөшье байһан зандаа гэжэ совет арад, манай парти батаар этигэнэ. Коммунис общество байгуулжа байһан 240 миллион тоотой совет арад Чехословакида, мүн чехословак арадта ямараар хандадагаа мүн лэ хубилгаагүй. Бидэнэр дайнай һүүлээрхи бүхы жэлнүүдэй туршада манай партинуудай бэхижүүлжэ байһан хани барисаанда үнэн сэхэ байһан зандаабди.

I.

КПЧ-гэй ЦК-гай январиин (1968 оной) пленумэй шиидхэбэринүүдтэ манай парти ойлгомжотойгоор хандаа һэн. Гэхэ зуура, тохёолдоод байһан оршон байдал хадаа чехословак коммунистнуудай партиие һуларуулжа, чехословак общество доторхи буржуазна үзэл бодолой ба империалис номнолой нүлөөн доро байһан бүлэгүүдэй дунда социализмда аюултай һанал бодолой дэлбэрхэ ябадалда хүргэжэ магад байһаниинь тэрэ сагта элитэ болоо һэн.

Москвада январь соо, Прагада февраль соо чехословак хүтэлбэрилэгшэдтэй КПСС-эй хүтэлбэрилэгшэдэй хэһэн хөөрэлдөөнэй үедэ энээн тухай сэхэ, партийна ёһоор хэлэгдээ юм. Тиихэдээ социализм байгуулгын зам шэлэн олохо, ниитын үйлэ хэрэгүүдые партиин зүгһөө хүтэлбэрилхэ арга дүрэнүүдые шэлэн олохо ябадал КПЧ-гэй ЦК-гай бүрин ба өөрынгөө онсо мэдэл доро юм гэжэ, КПЧ-дэ эдэ асуудалнуудаар ямар нэгэн зүбшөөлөө баадхаха гэһэн һанал манай партида үгы, байхашьегүй гэжэ тодорхойгоор мэдүүлэгдээ һэн. Нэгэн доро, орон дотор тохёолдоод байһан оршон байдалые социализмын ашаһаа холо байһан зорилгоор хэрэглэхые һэдэдэг баруунай, ревизионис этэгээдүүдэй ажал ябуулгын эдэбхижээд байһанда КПЧ-гэй ЦК-гай хүтэлбэриин анхарал хандуулагдаа һэн.

Тэрэ үедэ орон дотороо ушараад байһан политическэ хурса байдалые мэдэрһэн тухайгаа, тиигээд оршон байдалые гуримшуулхын тула шухала хэрэгтэй хэмжээнүүдые абаха байһан тухайгаа КПЧ-гэй хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлдэг байгаа. Гэбэшье саг ошожол байгаа, тиихэдэнь үйлэ хэрэгүүдэй бодото ябасань чехословак хүтэлбэрилэгшэдэй үгэдэг мэдээнүүдһээ тад ондоо гэжэ манай парти бүри ехээр һанаагаа зобоо һэн. КПЧ дотор гуримгүйдэлгэ, үзэл бодолой хэлбэрил, этигэл найдамжагүй оршон байдал тохёолдожо байна гэжэ үйлэ хэрэгүүд харуулжа байгаа. Орон дотор хархис, социализмда харша хүсэнүүд дэлхэйн империализмын дэмжэлгэдэ түшэглэн, толгойгоо үргэжэ байгаа һэн.

Эдэ бүгэдэ гансашье манай партиин һанаае зобоогоогүй. Бидэнэр шэнги Чехословакидахи үйлэ хэрэгүүдэй ябасаар Болгариин, Венгриин, ГДР-эй болон Польшын аха дүү партинууд һанаагаа ехээр зобоо. КПЧ-гэй ба ЧССР-эй хүтэлбэрилэгшэдтэй хамтаараа уулзажа, һаналаа андалдаха баатай болгодоо һэн. Бүгэдын зүбшөөлөөр тиимэ уулзалга мартын 23-да Дрездендэ болоо.

Дрездендэхи уулзалга дээрэ орон дотор зарим нэгэн муу үйлэ хэрэгүүдэй хүгжэжэ байһые, радио, телевидени, хэблэл партиин хиналта доороһоо гаража, бодото дээрээ социализмда харша этэгээдүүдэй гарта ороод байһые, баруунай хүсэнүүдэй нэгэдэжэ байһые чехословак нүхэдүүд арсаагүй һэн. Гэхэтэй хамта бүхы дээрээ парти оршон байдалые хиналта дороо байлгана, ехээр һанаагаа зоболгын үндэһэн үгы гэжэ чехословак түлөөлэгшэд мэдүүлээ бэлэй.

Совет түлөөлэгшэд, бусад аха дүү партинуудай бүхы делегацинууд, манай һанамжаар, тад ондоо байдал ушарадхай гэжэ сэхэ руунь тэмдэглээ һэн. Тохёолдоод байһан оршон байдал бодото аюултай гэжэ тэдэнэр заагаа бэлэй. Контрреволюционно урбалтада асаржа болохоор үйлэ хэрэгүүд хүгжэнэ гэһэн тобшолол тэдэнэр бүхы баримтануудые суглуулжа, хэһэн байгаа. КПЧ-гэй хүтэлбэриие дэмжэнэбди, январиин пленумэй шиидхэбэринүүдэй һайн талыень дэмжэнэбди, социализмда харша, шунахайрһан этэгээдүүдтэ харюу үгэхэдэнь, Чехословакидахи социализмын байдалые бэхижүүлхэдэнь, чехословак нүхэдтэ туһалха хэрэгтэ тэдэнэй бүхы ажал ябуулга шэглүүлэгдэнхэй гэжэ КПСС-эй делегаци, БКП, ВСРП, ПОРП болон СЕПГ-гэй делегацинууд мэдүүлээ һэн.

Энээнэй һүүлээр болоһон үйлэ хэрэгүүдэй ябаса аха дүү партинуудай хэһэн тобшололые баталаа, харин КПЧ-гэй хүтэлбэрилэгшэдэй найдабариин хүсэлдөөгүйнь гэмшэлтэй. КПЧ-гэй ЦК-гай март-апрелиин пленум оршон байдалые һайжаруулжа шадаагүй. Тэрээнһээ байтагай энэ пленум дээрэ баталагдан абтаһан КПЧ-гэй ажал ябуулгын программын хэдэ хэдэн дүримүүдые баруунай хүсэнүүд хэрэглэжэ эхилээ гэжэ ажабайдал гэршэлээ. Тиихэдээ компартида, социализмын үндэһэ һуурида, чехословак болон совет арадуудай хани барисаанда саашалаа доботолго хэхын нюуса бэшэ тулгуури тэдэниие болгоһон байгаа.

Баруунай, социализмда харша хүсэнүүдэй бодото нүлөөн доро КПЧ-гэй урдын бүхы ажал ябуулгые муушалха кампаниин орон дотор үргэнөөр дэлгэрхэдэ, ниитын байгуулалтын бата бэхиие һандаахын тула партийна болон гүрэнэй кадрнуудые олоор һэлгэхэ ябуулгын үргэнөөр хэгдэхэдэ, хэблэлдэ, радио болон телевиденеэр Совет орондо эсэргүү пропагандын сэхэ тухирагдан һүжэрөөгдэхэдэ, коммунистнуудай партида өөһэдытөө эсэргүүгээр табидаг элдэб янзын организацинуудай бии боложо, нюуса бэшээр ажал ябуулгаяа эрхилхэдэнь һанаа зобохо ябадал бүри ехэ болоо бэлэй. Иимэ оршон байдалда Чехословакидахи социализмын хуби заяанай түлөө һанаагаа зобожо байһанаа дахинаа мэдүүлхын тула шэнэ алхамуудые хэхэ шухала гэжэ КПСС-эй ЦК тоолоһон байгаа. Тиихэдээ тохёолдоһон үйлэ хэрэгүүдэй орёо байһаниинь, мүн КПЧ-гэй хүтэлбэриин байдалай орёо байһаниинь ойлгогдожо байһаниинь мэдээжэ. Эгээл тиимэ дээрэһээ сэгнэлтэ болон мэдүүлгэнүүдые хэхэһээ бэеэ барижа, хоёр талын уулзалга үнгэргэхэ тухай КПСС-эй ЦК дахин дурадхаһан байгаа. Майн 4-дэ Москвада болоһон энэ уулзалга дээрэ КПЧ-гэй ЦК-гай хүтэлбэрилэгшэд орон доторхи байдалай хурсадаад байһаниие өөһэдөө хэлээ һэн. Тэрээнһээ байтагай, Чехословаки доторхи политическэ хүгжэлтын муу ушарнууд «манай имагтал дотоодын хэрэгһээ газаашаа гаража, аха дүү оронуудые, жэшээлхэдэ, Советскэ Союзые, Польшые дайрана» гэжэ тэдэнэр мэдүүлээ һэн. Энээниинь зүбшөөнгүй байжа болохогүй байгаа.

Тэрэшэлэн оршон байдалые гартаа абахын тула шухала хэрэгтэй хэмжээнүүдые абахаар бэлэн байһан тухайгаа Чехословакиин хүтэлбэрилэгшэд хэлээ. Тэдэнэр тэрэ үедэ иигэжэ сэхэ хэлээ һэн: «Дайсан ябуулга хэнэ. Тэрэ хадаа контрреволюци тээшэ үйлэ хэрэгүүдые абаашахаяа эрмэлзэнэд».

Дайсан болбол нэн түрүүн Коммунис партиие муушалхые, олониитэдэ тэрэнэй нүлөөе һуладуулхые оролдоно, КПЧ-дэ эсэргүү нюуса бэшэ политическэ бүлэгые байгуулха эрилтэ ехэ боложо байна, энэ бүлэг удха шэнжээрээ социализмда харша байха, «Шанга алхамуудые хээтүй һаа, энэ ушар контрреволюционно ябуулга боложо магад» гээд тэдэнэр мэдэрдэг һэн. Энэ ушарай гэмтэдые мэдэжэ байһан тухайгаа тэдэнэр хэлэдэг, империалис бүлэгүүдтэй тэдэнэй холбоо барисаа байгууһан баримтануудтай байһанаа, тиигээд энээндэ эсэс табиха тухайгаа тэдэнэр баталдаг байһан юм.

Чехословакидахи социализмын хэрэгтэ тохёолдоһон гол аюул баруун тээһээ юм гэжэ КПЧ-гэй ЦК-гай майн пленум дээрэ мэдэрэгдээ һэн. КПЧ-гэй ЦК-гай хүтэлбэрилэгшэд үгэһөө ажал хэрэгтэ орохо гэжэ найдаха үндэһэ һуури энээнһээ бии болоо һэн. Социалис туйлалтануудые шууд сэхээр хамгаалхаар бэлэн байһан тухай партийна комитедүүдэй секретарьнуудай зүблөөн дээрэ, ниитэ гүрэнэй хүдэлмэришэнэй милициин эдэбхитэй суглаан дээрэ, заводууд болон фабрикануудай партийна организацинуудай олон тоото суглаанууд дээрэ хэлэгдээ һэн.

Тэд парти болон орон доторхи үнэн сэхэ хүсэнүүдэй, чехословак арадай хани нүхэдэй найдабариин хүсэлдөөгүйнь гэмшэлтэй. Майн пленумэй шиидхэбэринүүд дүүргэгдээгүй. Социализмда харша хүсэнүүд КПЧ-гэй ЦК-гай майн пленумэй хараа шугамда доботолжо ороо. Совет орондо харша этэгээдүүдэй хардалга бүри хурсадаа. КПЧ-дэ эсэргүү, конституциар байгуулагдаһан засаг түрэдэ эсэргүү нюуса бэшэ уряа гаргаһан «хоёр мянган үгэ» гэдэг хандалгые контрреволюционно [illegible] июниин һүүл багта хэблэлдэ толилходонь, социализмда харша хүсэнүүдэй доботолго бүри ехэ болоо.

Энэ документын аюултай байһанда манай партиин хүтэлбэри А. Дубчегай анхаралые хандуулаа һэн. Энэ документ болбол контрреволюционно ябуулгануудые саашадань эдэбхижүүлхэ үндэһэ һуури мүн гэжэ сэгнэгдэһэн байгаа. ЦК-гай Президиум энэ асуудалые зүбшэн хэлсэжэ байна, энэ хандалгада эгээн хурса сэгнэлтэ үгтэхэ ба эрид шууд хэмжээнүүд абтаха гэжэ тэрэ харюусаа һэн. Тэд энээнэй һүүлээр либерал ёһоной үгэһөө ондоо бодото ямаршье хэмжээнүүд абтаагүй байшоо.

Эдэ бүгэдэ хадаа КПЧ-гэй хүтэлбэрилэгшэдтэй үшөө дахин уулзаха асуудал табихыень КПСС-ые, аха дүү бусад партинуудые баадхаа. Иимэ дурадхалтайгаар КПСС, бусад аха дүү партинууд КПЧ-гэй ЦК-да хандаа һэн. Тэд ЦК-гай хүтэлбэрилэгшэд Варшавада болохо зүблөөндэ хабаадахаяа арсаа бэлэй.

Тиимэ дээрэһээ һүүлэй долоон һарын туршада совет болон чехословак хүтэлбэрилэгшэдэй ба бусад аха дүү партинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондо олон тоото уулзалганууд олон янзаар болоһон байна. Эдэ уулзалгануудай үедэ КПСС-эй ЦК шууд сэхэ, эли тодо хараа шугамые хэлбэришэгүйгөөр баримталаа һэн.

Хэрбээ богонёор хэлэбэл, энэ хараа шугамай удхань юуб?

Нэгэдэхеэр, алдуу болон дутагдалнуудые усадхалгада, ниитын ажабайдалай бүхы талые партиин зүгһөө хүтэлбэрилхэ арга дүрые наринжуулан һайжаруулгада, социалис демократиие хүгжөөлгэдэ шэглүүлэгдэһэн КПЧ-гэй ЦК-гай шиидхэбэринүүдтэ КПСС-эй ЦК эхинһээ хойшо ойлгомжотойгоор хандаа. Бидэнэр эдэ шиидхэбэринүүдые имагтал чехословак коммунистнуудай, ЧССР-эй бүхы ажалшадай дотоодын хэрэг гэжэ харадаг, харажашье байнабди.

Хоёрдохёор, абтаһан шиидхэбэринүүдэй амжалтатайгаар бэелхын үндэһэ һууринь болбол имагтал партиин хүтэлбэрилхы үүргые бэелүүлгэ, үйлэ хэрэгүүдэй хүгжэлтын хойноһоо бүхы хиналтые партиин гарта байлгаха ушар болоно гэжэ КПСС-эй ЦК саг үргэлжэ онсолон тэмдэглэжэ байгаа. Энээнтэй дашарамдуулан, партиин хүтэлбэриие һуладуулха ушар хадаа Чехословакиин Компартиин нэрэ хүндые муушалха, тэрэниие засаг түрэһөө зайсуулха, социалис хани харилсаанһаа ЧССР-ые таһалха, тиигээд һүүлэй һүүлдэ Чехословакиин ниитын байгуулалтые хубилгаха зорилго урдаа табиһан баруунай, мүн нюуса бэшэ контрреволюционно хүсэнүүдые эдэбхижүүлхэ һайн эрхэ байдал байгуулха юм гэжэ нэгэнтэ бэшэ анхарал хандуулагдаа һэн.

Гурбадахяар, чехословак арадай социалис туйлалтануудай хуби заяан, манай оронтой, бусад аха дүү оронуудтай союзна уялгануудаараа холбоотой байһан социалис гүрэн болохо Чехословакиин хуби заяан — энэ хадаа гансахан КПЧ-гэй дотоодын хэрэг бэшэ гэжэ КПСС-эй ЦК тоолодог, тоолоожошье байна. Энэ хадаа социализмын оронуудай бүхы хани барисаанай, бүхы коммунис хүдэлөөнэй ниитын хэрэг мүн. Эгээл тиимэ дээрэһээ КПЧ-е бэхижүүлэдэ, ЧССР-тэхи социализмые бэхижүүлэн байгуулгада, империализмын гэмтэ аашануудһаа Чехословакие хамгаалгада бүхы хэмжээгээр туһалха ябадалые КПСС-эй ЦК өөрынгөө интернациональна уялга гэжэ харана. Энэ хадаа манай интернациональна уялга, энэ хадаа бүхы аха дүү партинуудай интернациональна уялга мүн. Тиин энэ уялгаяа дүүргэхэһээ арсаа һаа, бидэнэр коммунистнууд бэшэ болохобди.

Советскэ Союзай Коммунис партиин шууд сэхэ хараа шугам — марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын жама ёһонуудта үндэһэлһэн хараа шугам иимэл даа.

II.

Чехословакиин Коммунис партида тохёолдоһон байдал горитойгоор һанаа сэдьхэл зобооһон түрүүшын ба гол ушар болоно. Яахадааб гэхэдэ, хамагай түрүүндэ Коммунис партиие бэхижүүлэнгүйгөөр, ниитын ажабайдалай бүхы һалбаринуудта тэрэнэй хүтэлбэрилхы үүргые бодотоор хангангүйгөөр социализмые «наринжуулан һайжаруулха» тухай үгэ хүүрнүүд заатагүй мэхэ болохо байна.

Коммунис партиин нэрые хухалха кампаниие Чехословакидахи революцида харша хүсэнүүд һүүлэй һарануудта шууд сэхээр хээ. Тэрээнһээ уламжалан, общество дотор өөрынгөө хүтэлбэрилхы байдалые партиин алдаха аюул бодотоор тохёолдоо. КПЧ-гэй хүтэлбэриин зарим хубиин эзэлһэн буруу хараа бодол, хэдэ хэдэн асуудалнуудаар марксистско-ленинскэ гол ёһонуудһаа тэрэнэй зайсан холодолго коммунизмда эсэргүү хүсэнүүдэй эдэбхиин дээшэлэлгэдэ туһалаа. «Засагые коммунистнуудай бүрин хүсэлдөөр барижа байлгые болюулха», «Засагһаа партиие таһалан һалгааха», бусад политическэ партинуудтай КПЧ-гэй «тэгшэ эрхэтэй байха» гурим гогтоохо тушаа КПЧ-гэй зарим хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадай уряанууд, гүрэниие, экономикые, соёл культурые болон бусадые партиин зүгһөө хүтэлбэрилгэһөө арсаха тушаа уряанууд Чехословакиин Компартида эсэргүү кампани үргэнөөр ябуулха түрүүшын түлхисэ боложо үгөө. КПЧ-е бутаруулан һандаргахые, общество дотор дүүргэдэг хүтэлбэрилхы үүргыень хаһахые эрмэлзэдэг хүсэнүүд иимэ кампаниие хэһэн байна бшуу.

Партида доботолон оролго хүдэлмэриин «хуушарһан» онол аргануудые зайсуулха, тэдэниие мүнөөнэй эрилтэнүүдтэ тааралдуулха шухала байһан тухай үгэ хүүрнүүдээр, тэрэ тоодо КПЧ-гэй зарим хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө хэгдэдэг үгэ хүүрнүүдээр залдалагдан эхилээ гэжэ мэдээжэ. Парти хадаа бүхы обществын хүгжэлтэтэй хамта хүгжэжэ байдаг бодото организм болоно, партийна хүдэлмэриин, партийна хүтэлбэриин түхэл маягууд, онол аргануудобщество дотор боложо байһан хубилалтануудта тааруугаар хубилжа шадаха, хубилха ёһотой гэжэ ойлгосотой. Харин тус ушарта энээн тухай хэлэгдэнэгүй. Үнэндөө политическэ организациин ажал ябуулгын шухала гол ёһонуудые һуларуулгада хүргэдэг хөөрэлдөөнүүд болоһон байгаа. Энэ организациие эдэ хүтэлбэрилэгшэд ударидаха үүргэтэй, тэрэниие бэхижүүлхэ үүргэтэй байгаа.

Парти бүхэн дотор шухала болодог өөрыгөө шүүмжэлэлгэ, ямар нэгэн хэмжээ ябуулгануудые шүүмжэлхы ёһоор сэгнэлгэ Чехословакида партиин бүхы ажал ябуулгые муушалха аюултай кампани тогтон торонгүйгөөр боложо, түрэнөөр шалжаһан баримтые имагтал энээгээр тайлбарилжа болохо байна. КПЧ-гэй ЦК-гай шууд сэхэ бэшэ, тогтууригүй хараа бодол баримталһые хэрэглэн, ревизионистнууд, баруунай үзэл баримталдаг хүсэнүүд һүүлшын 20 жэлэй турша соо КПЧ-гэй хэһэн бүхы ажал ябуулгые хамаагүйгөөр муушалжа ороходоо, общество ба гүрэниие тэрэнэй хүтэлбэрилхэ эрхыень буруушаадаг байгаа.

Хэрэг ушарай юундэ хүрэһыень удаадахи баримтанууд гэршэлжэ үгэнэ.

«Литерарни листы» гэжэ недели бүри гарадаг газетэдэ энэ оной июниин 13-да толилогдоһон Лима гэдэгэй статья соо иигэжэ хэлэгдэһэн байгаа: «1948 оной февральһаа хойшо үнгэрһэн хорин жэлэй турша соо хэгдэһэн бүхы алдуунуудай түлөө, общество доторхи бүхы дутуунуудай ба гэмтэ ябадалай түлөө харюусалгые КПЧ дааха болоно...» Саашадаа иигэжэ хэлэгдэнэ: «КПЧ һанал сэдьхэлэйшье, политическэшье талаар эрхэгүй байһан аад, өөрынгөө хүтэлбэриие бэелүүлнэ».

Партида эсэргүү хүсэнүүдэй эдэбхитэй түлөөлэгшэдэй нэгэн — Ганзелка «Млада фронта» гэжэ газетэдэ июниин 9-дэ бэшэхэдээ, КПЧ-гэй миллион хахад гэшүүд һүгэдэн шүтэдэг хүнүүд болошонхой, тэдэниие өөһэдынгөө засатай аша туһада тааруугаар хэдэхэн партийна «зонхилогшод» хэрэглээ гэһэн хэбэртэйгээр баталһан байха юм.

Семилидэхи «Клуба млодых» гэжэ клуб соо болоһон митинг дээрэ Темичек гэдэг уур сухалаа бусалгажа байгаад иигэжэ хэлээ: «Чехословакиин Коммунис партиие гэмтэ организаци гэжэ тоолохо, үнэхөөрөө тиимэ организаци байһан тэрэниие ниитын ажабайдалһаа холодхохо шухала». Энэ бархираасынь «Литерарни листы» гэжэ газетэ тэрэ доронь толилһон байгаа.

Иимэ удхатай үгэнүүдые хэдэн арбаадаар, хэдэн зуугаадааршье дурдажа болохо байна. Коммунизм ба социализмда элитээр хоролхоһон, уур сухалаа бусалгаһан иимэ олон бархиралдаанууд ажалшадта үдэр бүхэндэ дуулдадаг байгаа бшуу.

Революцида харша хүсэнүүдэй эмхилхэһэн, империалис номнолшолой тухиран үүдхэдэг коммунизмда харша шанга кампаниин орон дотор ехээр дэлгэржэ байһанһаа КПЧ-гэй ЦК-гай зарим хүтэлбэрилэгшэдэй шухала тобшолол хээгүй байһаниинь гэмшэлтэй. Партиие һандаргаха һэдэлгэнүүдтэ эрид шанга һаал ушаруулхын оронда, тэдэнэр КПЧ-е эмхи гуримгүй, дайшалхы шалабаригүй организаци, ямаршьеб үгэ буляалдаанай клуб болгожол байгаа гэшэ.

Үнэндөө КПЧ дотор партийна ажабайдал эмхидхэлгын ленинскэ шухала гол ёһонууд — демократическа централизмын, партиин соёл сурталай-эмхидхэлэй нэгэдэлэй гол ёһонууд сахигдахаа болижо эхилээ. Можо болоһон бүлэглэлнүүдые нюуса бэшэ болгохо, өөрыгөө хоорондоо холбоо багатай организацинууд болгохо ябадалай богоһо дээрэ парти ерээд байгаа.

Коммунис хүдэлөөнэй түүхые шудалһан бүхы хүнүүд. В. И. Ленинэй теоретическэ зохёолнуудтай танилсаһан хүнүүд демократическа централизмын гол ёһонуудые бүхы организацинуудайнь ба гэшүүдэйнь шууд сэхээр хүтэлбэри болгодог лэ тиимэ марксистска парти бата бэхи байдаг гэжэ һайнаар мэдэдэг. Энэ гол ёһонуудые алишье талаһаань — демократииньшье, централизмыншье талаһаа — хэрэгсээнгүй гаралга партиин, тэрэнэй хүтэлбэрилхы үүргын һуларалгада, партиие хойрог нобшо организаци гү, али ямаршьеб гэгээрүүлхы бүлгэм болголгодо заатагүй хүргэдэг.

Хэблэлэй мэдээсэлнүүд дээрэһээ хаража үзэхэдэ, парти доторхи ревизионис этэгээдүүд хадаа партийна ленинскэ ёһо гуримуудые сахидаггүй, партийна журам ба харюусалгагүй, һула ба эмхидэлгүй организаци партиие болгохоор тиимэ оршон байдал КПЧ дотор бии болгохо түсэбтэй байгаа.

Партийна органууд ба организацинуудай ямаршьеб автономито байдалтай байха гол ёһо хэрэглэхэ, тайлбарилан хэлэбэл, дээдэ органуудай шиидхэбэринүүд тушаа өөһэдынгөө хараа бодол баримталха эрхэтэй тэдэнэй байхаар шэнэ оршон байдалые парти дотор батадхаха тухай багсаамжанууд хэлэгдэдэг болоһон эхилһэн байха юм. Тэрэ байтагай партиин зарим хубинуудай нэгэн али журамаар холбогдоогүй байха ябадал хараалагдаһан; тэдэнэр кооперативна ёһоор дооро нэгэдэн бүридэдэг организацинуудай «ассоциативна холбоотоор» һайн дураараа холбогдоһон байхаар хараалагдаһан байгаа. Энэ хадаа партиие гэшүүдэйнь өөһэдынгөө дураар ябуулга хэдэг ямаршьеб «ассоциаци» болгохо гэһэн удхатай. Энэ тезисые партиие һандаргаха уряа гэхэһээ ондоогоор сэгнэхын аргагүй.

Партиин зэргын нэгэдэлдэ доботолго бусадшье шэглэлнүүдээр хэгдэдэг байгаа. Баруунай үзэл баримталдаг хүсэнүүдэй түлөөлэгшэд «үсөөнхидэй эрхые ба бүлэгүүдэй үзэл бодолые», тайлбарилан хэлэбэл, партийна шиидхэбэринүүдэй абтаһанай һүүлээр тэрээндэ эсэргүүсэжэ орохо эрхые Устав соо хараалхые ехээр оролдодог байгаа.

Эдэ бүхы эрмэлзэлнүүд партиин организациин ленинскэ гол ёһонуудтай оройдоошье тааралданагүй. Партиин нэгэдэл тухай асуудалые ленинскэ ёһоор табилгые һанаад үзэе. РКП(б)-гэй X съезд дээрэ Ленинэй дурадхаһан, съездын баталан абаһан резолюци соо энэ асуудал табигдаһан байгаа. Тэрээн соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «Можо болохо ябадал хорлотой, тэрэниие гаргажа болохогүй гэжэ ушар ёһо мэдэдэг бүхы хүдэлмэришэдтэй эли тодоор ойлгохонь шухала. Можо болоолго эбтэй эетэй хүдэлмэриие бодотоор һуларуулха, правительственна партида шурган шэбээлһэн дайсадай партиин хубаарилые гүнзэгырүүлхэ, тэрэниие революцида харша зорилгоор хэрэглэхэ гэһэн һэдэлгэнүүдые дахяад хэлгыень шангадхаха байна».

Партийна байгуулалтын ленинскэ гол ёһонуудта үнэндөө элитээр эсэргүүсэгшэдэй КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүдэйшье дунда бии байһаниинь гэмшэлтэй. Тусхайлбал, энэ асуудалаар КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн И. Шпачек гэгшын олоной үмэнэ хэлэһэн үгэнүүд энэ хараала абтаа.

Коммунистнуудта, социализмда доботолгые шангадхахын тулада компартинуудай зэргын нэгэдэлэй ямараршье һуларалгые хэрэглэхэ гэһэн һэдэлгэнүүдээ дэлхэйн хархис этэгээдүүдэй хэжэл байдагынь мэдээжэ.

Иимэ эрхэ байдалда партиин нэгэдэлые һуларуулха гэшэ манай ангиин дайсадта туһалһан ябадал болоно.

III.

Партийна кадрнуудые хашаха хэһээхэ талаар орон дотор бэелүүлэгдэһэн ехэ кампани КПЧ-гэй хүтэлбэрилхы үүргые һуларуулха ябадалда хүргөө. Али нэгэн алдуу эндүү хэһэн тус тус хүтэлбэрилэгшэдые шүүмжэлэлгэһээ уламжалан, партиин хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые олоор зайсуулха эрилтэ хамаагүйгөөр хэгдэдэг болоо. Ехэ дүршэлтэй, партиин ба хүдэлмэришэн ангиин хэрэгтэ үнэн сэхэ, гитлеровскэ эзэмдэлгын жэлнүүдтэ фашизмтай эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэһэн, Чехословакида социализм байгуулгада эдэбхитэйгээр хабаадаһан олон хүн түбэй газарнуудта, мүн нютаг нютагуудта ажалһаа зайсуулан холодуулагдаһан байгаа. Кадрнуудые ёһотойгоор лэ хашаха хэһээхэ, «һанал сэдьхэлэй талаар дороитуулха» тиимэ оршон байдал тохёолдоо.

Баруунай үзэл баримталагшадта эрид шууд эсэргүүсэдэг соёл сурталай-политическэ талаараа эгээн лэ хатуужалтай коммунистнуудые политическэ ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалгаһаа зайсуулха гэһэн тусхай политическэ хараа шэглэл элеэр харагдадаг болоо. Жэшээлхэдэ, КПЧ-гэй ЦК-гай секретарь Ч. Цисаржай мэдүүлгые ондоогоор сэгнэхын аргагүй. Тэрэ хадаа өөрэйнь хэлэһэнэй ёһоор «хүгшэржэ» байһан партида «охи оруулхын» тулада 200—300 мянган залуу хүнүүдые КПЧ-дэ абахые уряалаа, тиихэдээ энэ шухала асуудалай ангиин талые хэрэгсээгээгүй.

Хүтэлбэрилхы кадрнуудые олоор зайсуулха хараа шэглэл имагтал партийна аппарадта дэлгэрээ бэшэ юм. Энэ хараа шэглэл гүрэнэй аппарадай шухала һалбаринуудта, профсоюзуудта, залуушуулай союзда дэлгэрһэн байна. Правительствын олонхи гэшүүд һэлгэгдэһэн байгаа. Зайсуулагдагшадай дунда январиин пленумэй һүүлээр найдамтай, хэлбэришэгүй коммунистнууд гэжэ КПЧ-гэй хүтэлбэрилэгшэдэй нэрлэһэн тиимэ хүдэлмэрилэгшэд үсөөн бэшэ бии.

Партийна ба гүрэнэй органуудай хүтэлбэриһөө намнагдаһан коммунистнууд урда тээнь өөрынгөө хүдэлмэридэ алдуу эндүү хэдэг байгаа гээд олоной үмэнэ мэдүүлэгдэдэг байгаа. Зүгөөр энээнэй үндэһөөр хэдэн мянган хүдэлмэрилэгшэдэй политическэ талаараа этигэлгүй байһан тухай асуудал табиха, үнэндөө январиин пленумэй урда тээ партиин ба ороной ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнь түлөө хүнүүдые политическэ ажабайдалһаа зайсуулха гэшэ хэр зүб бэ?

Кадрнуудые муушалалгада эсэс табихын тулада сентябриин 9-дэ зарлагдахаар хараалагдаһан партиин XIV онсо съездэдэ бэлэдхэлые КПЧ-гэй ЦК-гай Президиум хэрэглэхэ гэжэ найдажа болохоор байгаа. Зүгөөр иимэ юумэ хэгдээгүй. Харин тад һөөргэ, баруунай үзэл баримталдаг хүсэнүүд партиин зүб хараа бодолтой хүсэнүүдтэ бүри шанга сохилто хэхын, районно ба областной партийна организацинуудта өөһэдынгөө хүнүүдые табихын, партида өөрынгөө политика баадхахын тулада съездэдэ бэлэдхэлые хэрэглээ.

Баруунай үзэл баримталагшадай хиналта доро байдаг хэблэл партийна конференцинүүдтэ ба съездэдэ делегадуудые һунгалгада хамааралсан ороо, тэрэ байтагай, КПЧ-гэй ерээдүйн ЦК-гай гэшүүнээр хэниие һунгахаб, хэниие һунгажа болохогүйб гэһэн «һанамжа дурадхалнуудые» толилжо, ерээдүйн съездын делегадуудта болошотүй баалалта хэхэ һэдэлгэ ёһотойгоор лэ гаргаһан байгаа.

Хэрэг ушар иимэ байгаал даа. Парти хадаа хии хооһон ойлгомжо бэшэ юм. Парти хадаа хүнүүд, коммунистнуудай нэгэдэмэл ябуулгые хангадаг гол ёһонууд болоно. Партийна ажабайдалай гол ёһонуудай орхин хаягдажа байһан дээрэһээ, партийна кадрнуудай муушалагдажа байһан дээрэһээ Чехословакиин Коммунис партида аюул тохёолдоо гэһэн тобшолол хэхэ үндэһэ баримта бии байгаа бшуу.

Эмхидхэлэй-политическэ хүдэлмэриин эрид ехээр һулархатай хамта олониитэдэ соёл сурталай талаар нүлөө үзүүлхэ арга зэбсэгүүдые баруунай үзэл баримталдаг, социализмда эсэргүү хүсэнүүдэй гарта КПЧ-гэй хүтэлбэриин үнэндөө угаажархиһан ушар Чехословакидахи социализмын хэрэгтэ баһал ехэ аюултай байгаа. Чехословакиин олон газета, радио, телевидени социализмда эсэргүү зорилго элитээр табидаг тус тус бүлэглэлнүүдэй мэдэлдэ үнэндөө ороһон байгаа гэшэ. КПЧ б
муушалхые эрмэлзэһэн
нүүд тусхай зорилготой
хэдэг байгаа гэжэ ба
сашагүйгөөр гэршэлжэ

«Литерарни листы»,
та», «Праце», «Лидова
«Свободне слово», «Зе
вины», «Студент», «Ре
зэргын хэблэлнүүд социа
гүү идхалга номнол үгэ
байгаа бшуу.

Олониитын дунда пропа
хэрэгсэлнүүд чехословак
туһала бэнэ, харин тэ
тойгоор хэрэглэгдэдэг бай
хословак ажалшал сэ
байгаа. Хархис этэгээд
ганунудта эсэргүүгээр па
бэри, пропагандын орга
абаагүй гэжэ чехослова
шэнэй милициин ниитэ
суглаанда хабаадагшад
Хүдэлмэришэд мэдээжэ
баталан абаад, советскэ
энэ резолюцияа абажа
ниие Москва дамжуул
ниинь түшаан болоһон
Гэбэшье хүдэлмэришэд
шэдэй иимэ горитойхон
хай Чехословакиин хэбл
гөөр бэшэгдээгүй байһан
суглаанай совет арадта
хандалга Чехословаки
һаа удаан саг соо нюугд

Олон чехословак нүх
далаар хэблэлдэ бэшэхэ
хэдэнь, харин тэдэнь
хүүлээгүй. Олониитын
хэрэгсэлнүүдые өөһэд
хүсэдөөр абахые һэдэ
үзэл баримталдаг, соци
гүү хүсэнүүдэй ябуулга
буруушаалгые үнинэй
подпольщик нүхэр Йоде
толилһон байха юм. Тэрэ
шээ: «Парти доторхи хар
эмхидэһэн, өөрынгөө гарт
цинн бүхы хэрэгсэлнүүд
бүлэг партида эсэргүү
дүүлиг доботолго телевиде
гоор ба хэблэлээр дамж
Элдэб хархис этэгээдүү
тэйгээр ябуулга хэдэг тү
бан һарын турша соо
ябуулжа байна. Тус камп
нэгэдэлые усадхалгада з
гэхэ байна бшуу. Энэ
дорхойлон харуулжа.
нуудыень олониитын үнэн
тэрээнтэй эрид шангаар,
сэхэ хэрэгтэй».

Информациин органууд
һон байдал ЧССР-эй
һанаа сэдьхэл зобооһо
боогоо. «Авто-Прага»
хүдэлмэришэд июлиин 1
соогоо иигэжэ бэшээ: «С
циалис оронуудта ба
эсэргүү хоро шаратай ор
радиогоор, хэблэлээр, т
дамжуулан бии болго
эрид шангаар буруушаа
най эхэ ороной ерээдүй
нэр ехээр һанаагаа зобо

Тобшоор хэлэхэдэ, бар
баримталагшадай социал
гүү мэдүүлгэнүүдые хэ
жүүлан элитээр хэжэ,
харша өөһэдынгөө уря
монстрацинуудые, митинг
гаргажа шадахаар, харин
хи байдалда марксист
хараа бодолоор үгтэһэн с
тухай абяа анир гараг
авторнуудыень хашаха
тиимэ оршон байдал Чех
тогтоһон байгаа.

Үнэн сэхэ коммунист
далга хабшалга, партиие
га, марксизм-ленинизмд
ска интернационализмда, ч
хословак арадуудай аха д
барисаанда доботолгону
ЦК-гай хараһаар байтар хэ
[illegible] сэхэтэ болоно.

Компартиие, илангаа
хорин жэлэй турша соо т
ажал ябуулгые харалу
далга, кадрнуудые хаша
га, олониитын дунда ниф
дэг хэрэгсэлнүүдые парти
го хэдэг этэгээдүүдэй мэд
демократическа централ
ёһонуудые эбдэлгэ — эд
үргэн олон коммунистнуу
сэдьхэлые хухалаа, саашаа
элгэ ба этигэл найдабари
ябадалда тэдэниие хүргөө
органуудта маргаха ябад
дуулаа, тиихэтэй хамта
үзэл баримталагшадай нүл
галалгада, революцида х
нуудай ажал ябуулгын эдэ
болгодо туһалаа.

IV.

Чехословакида Коммуни
һандаргаха, социализмые
һуларуулха талаар хархис
дэй һэдэлгэ хэхын хажуу
систеско-ленинскэ үзэл с
доботолго хэгдээ. Социали
шадамараар, зорилго хүсэ
та хэнэ гэжэ элеэр хара
нэр элдэб янзаар ябуул
гөөр коммунистнуудай о
талай-теоретическэ үндэ
ларулха, научна соци
доо үзэл бодолнуудаар һ
нэгэ зорилго урдаа таби
бшуу.

Марксизм-ленинизмд
гүүсэгшэдтэ өөһэдынгөө
нуудые чехословак хэбл
һануудта толилхо арга
ыгаар олгогдодог байһ
болоһон троцкист Исаак
статьянуудай, тэрэнэй
вогуудай чехословак х
журналнуудта хэблэгдэһ
хада яһала ойлгосотой бэ

Үргэлжэлэлынь 3
хуудаһанда

СОЦИАЛИЗМЫЕ ХАМГААЛГА—ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНА ҮНДЭР ДЭЭДЭ УЯЛГА

...лэл. Эхниинь 2-дохи хуудаһанда.

Чехословакидахи социа-
эсэргүү хүсэнүүд энээгээр
...гүй.

...ловакиин арадай меморан-
...ые hанаад үзэхэдэ боло-
...ние «Чехословакиин үнэн
...нистнуудай партиин» эм-
...комитет зохёоһон байгаа.
...өөhэдыгөө иигэжэ нэрлэ-
...«Млада фронта» гэжэ га-
...юниин 14-дэ бэшэгдэhэн
... Энэ хорото хардалга
...ийолой авторнууд убайгүй-
...э бэшээ: «Бидэнэй баталан
...эули, Чехословакида али
...унис ажал ябуулгые хори-
... Бидэнэр КПЧ-тэй ажал
...е хорихобди. КПЧ-е тараа-
... Авторнуудынь марксизм-ле-
...классигуудай зохёолнуу-
...тахые уряалаа.

...ниин городуудай, талмайнууд
...марксис номуудые галда-
...ровецүүд иимэ эрилтэнүүд
...айтаар гар табиха байгаал

...унис партиие ба коммунист-
...дардан муушалдаг иимэ
...удтай тэмсэл манай орондо
...шэн гээд эхилхэб?» гэhэн
...Национальна суглаан дээрэ
...Турошек hанаатаа зобохо
...зобон табиhан байгаа .

...дотор марксизм-ленинизмдэ
...ээр хэгдэhэн доботолтодо Че-
...киин Коммунис партиин за-
...ал ябуулагшад хабаадалсаа.

...ксын түрэhөөр 150 жэлэй
...ойлатгажа Прагада болоhон
...суглаан дээрэ КПЧ-гэй ЦК-
...етарь Ч. Цисаржай хэлэhэн
...ревизионис үгэ бүхы орон
...рэнөөр дамжуулагдаhан бай-
... Хэрбээ тэрэ үтын удхыень
...бол, ленинизмһээ сухариһан,
...уласхоорондын удха шана-
...һан, ленинизмые мүнөөнэй
...алда ябуулга хэхэ хүтэлбэ-
...оһоо арсаһан ябадал бо-

...мидхэл шүүмжэлхые, Че-
...ахи коммунис хүдэлөөнэй
...талай үндэhэ hүури хам-
... КПЧ-тэй зарим хүтэлбэри-
...зурхэлөөтүй байhаниинь
... Гална марксизм-ленини з-
...уушаагшадай шэнээр бии бо-
...үүмжэлhэн совет хэблэлдэ
...ороһон үргэн кампани Чехо-
...а дэлгэрүүлэгдэhэн байгаа.

...н Ч. Цисаржай хэлэhэн үгэ
...удэ доботолго хэhэн гансахан
...бэшэ юм. Иимэрхүү түхэлэй
...ажануудые Чехословакида
...үедэ тунхатлагдаhан зүйл-
...ооhоо оложо болохоор.

...гайхалтайшье бэшэ, юуб гэ-
...марксизм-ленинизмдэ халдан
...таарамжатай, харин комму-
...гаалай гол дүримүүдые хам-
...аюултай эрхэ байдал Чехо-
...а тогтоһон байна бэшуу.

...югээр тайлбарилагданаб?
... хүтэлбэрилэгшэдэй теорети-
...талаараа ойлгомжо багатай
...ар гү, али партиие теоре-
...забсарһээнь хаһахые хүсэг-
...далхэйн коммунис хүдэлөө-
...сал отрядуудтай Чехослова-
...ммунис партиин нягта жаг-
... байха үзэл сурталай үндэhэ
...hандартахые хүсэгшэдэй
...хэhэн ябуулгануудаар гү?

...систско-ленинскэ теориие саг
...хүгжөөхэ, ажабайдалай ша-
...алтэ ба үзэгдэлнүүдые сог-
...шэнжэлхэ угаа шухала бай-
...бидэнэр һайн ойлгонобди.
...зм-ленинизм хадаа түүхэтэ үе
... тэрэнэй теоретигүүдэй ба
...үүлэгшэдэй хамтын хүсэл
...өөр хүгжэдэггүй байгаа hаа,
... байха hэн. Зүгөөр тэдэ хар-
...нүүд марксизмые хүгжөөлгэ-
...э, харин тэрэниие хубилгаха
...тулха ябадалда зорюулаг-
...гэжэ тон эли.

...шье Коммунис партиин соёл
... талые хамгаалхын тула-
...-гэй хүтэлбэрилэгшэд юушье

...ой түүхын зарим хуудаhа-
... шүүмжэлэлгүйгөөр, ангиин
...аагүйгөөр хандалгын Чехос-
...а улам бүри ехээр дэлгэрhэн
...дэ хараа бодолнуудые шангад-
... туhалhаниинь сохомтой.

...унис хүдэлөөнэй хорото дай-
...Совет Россида эсэргүү интервен-
... бэргэгшэдэй нэгэн ходо-
...һан Масаригта hүгэдэн шү-
... hүүлэй үедэ hэргэлгэ барим-
...жо үгэнэл. Үгэhэн зааба-
... Чехословакиин Коммунис
... хашагдаhан хабшагдаhан,
... ударидагшадые, тэрэ тоодо
... Готвальдые арестовалха өр-
...шэгдэhэн буржуазна ажал
...шье Чехословакиин зарим
...стнуудай магтадаг байhа-
...айхалтай. Мюнхендэ ороноо
...н Бенеш дахяад мартагдажа

...ай эрхэ сүлөөгэй ба ехэ
... бэеэ даанхай бай-
... түлөө тэмсэлдэ угаа
...баатаршалга, шэн габьяа ба
... зориг гаргаhан алдарта рево-
... түүхэтэй социалис ороной
... партиин хэблэл тэрэ түүхэ
... тэдэ ажал ябуулагшад тухай
...а зобохо ёhотой байгаа гээшэ
...оммунис партиин элитэ ехэ ажал
...шад ба эмхидхэгшэд тухай,
...дэ эзэмдэгшэдтэй тэмсэлдэ,
...измын түлөө, манай арадуу-
...орондохи хани барисаа бэхи-
...ын түлөө тэмсэлдэ ами наhаа
...hан интернационалистнууд.
...тэнэй ба коммунис хүдэ-
... баатарнууд тухай hүүлэй
... Чехословакиин хэблэлдэ юундэ
дурдагдадаггүй шахуу болоһые ойлгохоор аал.

Харин Млынирек гэдэгэй «Литерарни листыдэ» августын 15-да толилогдоһон статья шэнти политическэ убайгүй муухай үгэнүүд хэлэгдэжэ, илангаяа Чехословакидахи социалис революциһаа хойшонхи КПЧ-гэй бүхы түүхые харалуулха, Клемент Готвальдые, Чехословакиин Коммунис партиин баатарлиг тэмсэлшэдэй бүхэли үетэниие хардаха гүрдэхэ һэдэлтэнүүд хэгдэһэн байна.

Баһа нэгэ ушар байдал тухай дурдая. Националис гэхэһээ ондоогоор нэрлэхын аргагүй тиимэ һанал бодол арадай дунда һүжэрөөхын тулада Чехословакида һүүлэй үедэ бага бэшэ хүсэлэл оролдолго гаргагдаа. Эгээл энээндэ хардалга гүрдэлгэтэ идхалгын кампани шэглүүлэгдэһэн байгаа. КПСС-эй ЦК-гай Политбюротой хэгдэхээ байһан хэлсээнүүд дээрэ КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй баримталха хараа бодолые дэмжэн, июлиин эсэстэ энэ кампани зорюута эмхидхэгдэһэн байгаа. Уулзалгада ошохоёо гараһан КПЧ-гэй делегациин мордолготой дашарамдуулан, чехословак хэблэлдэ тунхаглагдаһан хандалга имагтал эдэ муухай националис абьяасые һүжэрөөлгэдэ туһалаа.

Энэ документые КПЧ-гэй ЦК-гай зарим хүтэлбэрилэгшэд али болохоор дэлгэрүүлдэг байгаа. Энээн тухай телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ дурдадаг, тэрэнэй авторнуудые утаа хүндэтэйдэ тоолодог, хандалгын текст доро гар табилгын эмхидхэгдэһэн үйлсэнүүдтэ хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд сэхэ таража ерэдэг байгаа. Энээниие хани барисаата аха дүү партитай хэлсээндэ бэлдэлгын таарамжатай онол арга гэжэ тооложо болохоор гээшэ гү?

Эгээн муу юумэн гэхэдэ, Чехословакида зорюута хэрэглэгдэһэн иимэ аргануудаар дэлгэрүүлэгдэһэн үргэн кампани Чехословакиин ажалшан арадай ангиин дайсадта эсэргүү бэшээр, республикын аюулгүй байдалда бодото түбэг тохёолдуулагшадта эсэргүү бэшээр, империалистнуудта эсэргүү бэшээр шэглүүлэгдэһэн байгаа. Харин энэ кампаниин социалис Чехословакиин дүтын ханинарта эсэргүүтээр, Советскэ Союзда ба социализмын бусад аха дүү оронуудта эсэргүүгээр шэглүүлэгдэнхэй байһаниинь ямар жэггэй муухай гээшэб.

Хэрбээ ЧССР-эй хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшад өөрынгөө ханинарай бодомжонуудые хараадаа абахые хүсэдэггүй, тэдэнэй һанамжые дуулахые хүсэдэггүй, нэгэ замаар тэдэнтэй суг ябахые хүсэдэггүй байгаа һаа, хэндэ түшэглэхые оролдоноб, хэнтэй ябахые хүсэнэб? гэһэн асуудал энээнтэй дашарамдуулан табигдана. Чехословак арадай аюулгүй байдалда, бүрин эрхэдэ, тэрэнэй социалис туйлалтануудта империализмын зүгһөө халдалгаһаа хамгаалха найдабариие тэдэнэр хаанаһаа бэдэрэн олохые хүсэнэ гээшэб?

Дурсагдаһан хандалта тушаа шууяатай кампани дэлгэрүүлэгдэһэн байгаа. Тэрээн соо дурдагдаһан баһа нэгэ баримтые утаа ехэ удха шанартай гэжэ тоолонгүй гаража болохогүй байна. Ушар юуб гэхэдэ, хандалгын текст соо Чехословакиин хүгжэлтын түүхэтэ шатануудай тоологдоһон газарта социализмын тала руу Чехословакиин эрьежэ ороһон 1948 оной февраль тухай оройдооше дурдагдаагүй. Энэ алгасан гаралга тушаан болоһон ушар бэшэ, харин тодорхой политическэ үзэл бодолые харуулна гэжэ һүүлэй һарануудта орон доторнь боложо байһан ушарнуудай хүгжэлтын хойноһоо багаханаарше ажатладаг хүнүүдтэ тон эли боложо үгэнэ.

КПЧ-гэй зарим хүтэлбэрилэгшэд хадаа националис абьяасые һүжэрөөгөөд байхадаа, өөһэдынгөө хараа бодолой үргэн олон хүн зоной, тэрэ тоодо баруунай үзэл баримталагшадай, тэрэ тоодо социализмын дайсадай үргэн дэмжэлгэ хангажа болохо гэжэ багсаадаг байгаа хаш. Зүгөөр тэрэнь угаа аюултай зам болоно. Хамагай түрүүндэ яахадаа аюултайб гэхэдэ, энэ зам КПЧ-гэй ба Чехословакиин арадай ёһотойл союзнигуудһаань, бодото ханинарһаань тэдэниие бүри холо болгоно бэшуу.

V.

Совет-чехословак хани барисаанда эсэргүүсэгшэд шаг шууяа татахадаа үшөө нэгэ темэ үргэнөөр хэрэглэһэн байна. Тэрэнииень дурдангүй гарахын аргагүй. Чехословаки хүгжэхэ замдаа һүүлэй үе болотор хэнэйшьеб баадхаһан «социализм байгуулха совет түхэл шэнжые» хүтэлбэри болгоһон байгаа. Тэрээнтэйнь лэ Чехословакиин али бүхы «гай ядарал» холбоотой юм гэһэншүү бодол хэблэлдэ гараһан олон тоото статьянууд соо, радио болон телевидениин дамжуулганууд соо ехэл нэтэрүүгээр идхагдаһан байна.

Иимэ баталамжын дууһан шал худал байһаниие тайлбарилһанайшье хэрэггүй гээшэ ха.

СССР болон Чехословакиин гүрэнэй байгууламжа ондо ондоо, үндэһэ яһатанай асуудалые шиидхэхэ түхэл маягууд ехэнхидээ илгаатайнууд, арадай ажахые хүтэлбэрилхэ гурим адлинууд бэшэ гэжэ һайн мэдээжэ юм. Манай арадуудай политическэ, экономическа болон соёл культурын ажабайдалай бусадшье олон асуудалнууд ондо ондоогоор шиидхэгдэдэг байна.

Социалис гүрэн бологшо Чехословаки, тэрэнэй гүрэн түрэ, экономико болон соёл культурань, тэрэнэй Коммунис парти алишье талаһаа оронойнгоо онсо илгаануудые, ёһо заншал болон тусхай шэнжэ шанар элирхэйлэн харуулһан түхэл маягтайгаар хүгжэһэн, хүгжэжэшье байна. «Социализмын ямар нэгэн совет түхэл шэнжые» чехүүд болон словакүүдтэ «баадхадаг» тухай хөөрэлдөөнүүд хадаа манай оронуудые, манай партинуудые болон манай арадуудые нэгэдхэн холбожо байгаа аха дүүгэй хани барисаае таһалан һалгааха зорилготойгоор хархис этэгээдүүдэй тараадаг хорото сэдьхэлтэй, һүйдхэлтэ худал хөөрэлдөөнүүдһээ ондоо юуншье бэшэ.

КПЧ-е һуладхан унагааха гэжэ һэдэһэн хүсэнүүд Советскэ Союз болон Чехословакиин экономическа харилсаа холбооe али болохоор муушалха гэжэ оролдоно. Манай оронуудай хоорондо байгуулагдаһан экономическа холбоо харилсаанууд ашатуһагүй, тэрээнһээ байтагай Чехословакида дарамта болодог юм гэжэ харуулхын тулада тэдэнэр али бүхы юумэ хээ. Иимэрхүү мэдүүлгэнүүд ямар зорилготойгоор хэгдээб гэжэ тон элихэ юм даа. Эдэ бүхы мэдүүлгэнүүд ЧССР-эй экономикын хүгжэлтые баруунай шэглэлтэй болголгын үндэһэ һуури бэлдэхэ зорилготойгоор хэгдээ бэшуу. Тиигээд тэдэнэр хадаа Советскэ Союзтай болон бусад социалис оронуудтай холбоо харилсаагаа хүгжөөгөө һаа, ЧССР өөрынгөө шухала асуудалнуудые шиидхэжэ шадахагүй, энэ харилсаа холбоон национальна ашатуһадамнай харюусанагүй гэһэншүүгээр Чехословакиин олониитые этигүүлхэ ёһотой байһан юм.

Үнэнтэ дээрээ социалис оронуудай экономическа харилсаанууд шэнэ түхэлэй харилсаанууд мүн, эдэ харилсаануудай хүгжэлтэ түд түд орон бүхэнэй экономическа болон социальна дэбжэлтэдэ һайнаар нүлөөлдэг, мүн дэлхэйн бүхы социалис системые бэхижүүлгэдэ һайнаар нүлөөлдэг юм гэжэ социалис байгуулалтын дүй дүршэл харуулна.

Пролетарска интернационализмын гол ёһонуудай үндэһөөр социализмын оронууд түүхэдэ анха түрүүшынхеэ али бүхы талын харилсаа холбоо, бэе бэедээ харилсан туһалалсалга бэелүүлһэн юм. Тиихэдээ эдэнэр энэ хэрэгтэ бүрин бэеэ даанхай, тэгшэ эрхэтэй гүрэнүүд байжа хабаадаһан байгаа. Мүнөө хэншье империалис мүлжэлгын хомууд тэдээнэй хүзүүндэ углажа шадахагүй. Энэ хадаа манай социалис хани нэгэдэлэй туйлай ехэ амжалта мүн, тиигээд нэгэн доро социалис гүрэнүүдэй экономикые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ үндэһэ һууринь боложо үгэнэ.

Арбан долоон жэлэй турша соо, 1950 онһоо 1967 он хүрэтэр СЭВ-эй бүхы гүрэнүүдэй промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 5,4 дахин ехэ болоһон, дэлхэйн промышленна үйлэдбэриин хэмжээнэй гурбанай нэгэ хуби шахуунь болоһон байна. Имагтал һүүлэй долоон жэлэй турша соо СЭВ-тэ ородог оронуудай промышленна продукциин ургалта 76 процент болоһон юм. Харин тиихэдэ хүгжэнги капиталис оронуудта энэ ургалтань 45 процентһээ ехэ болоогүй.

Экономическа харилсаа холбооной иимэ үргэн хүгжэлтэ, дэлхэйн социалис оронууд дотор ажалай уласхоорондын хубаарилгые улам гүнзэгырүүлгэ хадаа гансал зарим социалис оронуудай экономическа хэрэглэмжэнүүдээр бэшэ, мүн уласхоорондын байдалай шэнжэ түхэлөөр, дэлхэйн хоёр байгуулалтын хоорондо болодог тэмсэлэй эрхэ байдалаар тодорхойлогдоно.

Гэхэ зуура һүүлэй үедэ Чехословакиин гүрэнэй хэдэ хэдэн ажал ябуулагшад, тэрэ тоодо правительствын түрүүлэгшын орлогшо О. Шик болон бусад заримашуул Чехословакиин экономикын хүгжэлтые, бусад социалис оронуудтай тэрэнэй байгуулһан харилсаа холбооe шүүмжэлһэн байха юм. Шүүмжэлэл хэрэгтэй юм ааб даа. Теэд шүүмжэлэл хоёр эрилтые хангаха ёһотой: шэнжэлхы, баримтатай, бодото байдал дээрэһээ үндэһэлһэн байха, ажалша, олониитын аша туһада, социализмын аша туһада харюусадаг байха ёһотой. Гэхэ зуура О. Шик гэгшэ Чехословакиин экономико гээгдэнги, кризистэ оронхой гэһэншүүгээр харуулжа байгаад шүүмжэлһэн байна. Социализмын үедэ Чехословакиин гаталһан экономическа хүгжэлтын бүхы зам зурагдан хаягдаад, хара шэрээр будагдашоо.

Энээнтэй хамта КПЧ-гэй ябуулдаг буруу экономическа политика арад зоной һуудал байдалые һайжаруулха арга боломжо олгоогүй, капиталис оронуудта ажаһуухада һайн гэһэншүүгээр Чехословакиин хүдэлмэришэн ангида, бүхы улад зондо идхан этигүүлхэ гэжэ Чехословакиин хэблэл һэдэһэн юм.

Гэбэшье электрын элшэ хүсэ, булад, цемент, бүлүүд болон гутал, мяха болон мяханай зүйлнүүдые үйлэдбэрилгээр Чехословаки Европын хүгжэнги капиталис оронуудһаа, тэрэ тоодо Англи, Баруун Германи болон бусад эронуудһаа түрүү ябана гэжэ мэдээжэ. Чехословаки машина бүтээлгээр хүгжэнги гүрэн юм, хүн бүхэндэ хүртэхэ машина үйлэдбэрилгээр дэлхэй дээрэ түрүү һууринуудай нэгые эзэлдэг.

Чехословакиин экономикын хүгжэлтэдэхи дутагдалнуудые хэтэрүүлэн хэблэлдэ бэшэхэдээ, эдэ дутагдалнууд Советскэ Союзтай Чехословакиин байгуулһан экономическа харилсаануудһаа болоо гэжэ тойруугаар, заримдаа сэхэ хэлэжэ бэшэдэг байха юм. ЧССР болон СССР-эй хоорондо хэгдэдэг худалдаа наймаан таарамжагүйгөөр харуулагдадаг байгаа.

1956—1968 онуудай турша соо гэхэ гү, али арбан хоёр жэлэй турша соо Советскэ Союз болон Чехословакиин гадаадын худалдаа наймаан тухай зарим тэды тоонуудые хаража үзэе. Энэ үе соо Советскэ Союз Чехословакида 17 миллион тонно орооһо таряа, 700 мянга шахуу тонно хлопок, 70 мянга шахуу тонно нооһо, 51 миллион тонно нефть, 80 миллион тонно руда, хоёр миллион тонно шахуу шэрэм, 2,5 миллион тонно шахуу прокат, 285 мянган тонно зэд, 200 мянга үлүүтэй тонно алюмини, 200 мянга гаран тонно туулга, 3,5 миллион шахуу тонно апатидай концентрат, 170 мянган тонно цинк, 200 мянга үлүүтэй тонно асбест, 5 миллион шахуу кубометр модо болон 1.200 миллион шахуу түхэригэй машина болон түхеэрэлгэнүүдые эльгээһэн байна. Хэрбээ Чехословаки эдэ бүхы эд бараае эрьесэдэ байһан алта мүнгөөрөө худалдажа абаха болоо һаа, 3,5 миллиард шахуу доллар гаргашалха баатай болохо һэн.

Энээнтэй хамта Чехословаки Советскэ Союзда машина болон арад зоной хэрэглэмжын эд бараа, гутал бүдүүд, оёмол хубсаһа, галантерей болон бусад эд бараа ехээр эльгээдэг юм.

Чехословакитай худалдаа наймаа хэхэдээ, Советскэ Союзай сэхэ наймаанай талые харабалнь, бодото дээрээ О. Шик гэгшэ иигэжэ хэлэнэ бшуу, энэ худалдаа наймаан Чехословакиин экономикодо аша туһа хүргэхэгүй һэн, арадайнь ажахыда олон бэрхэшээлнүүдые тохёолдуулха һэн.

Табин жэлэй бодото байдалаараа Советскэ Союзай харуулһан, мүн олон жэлэй бодото байдалаараа социалис гүрэнүүдэй харуулһан социалис байгуулалтын али бүхы интернациональна дүй дүршэлые Чехословакида муушалһан байха юм. Энэ дүй дүршэлдэ зүрюулэн шаг шууяа татахадаа, «социализмын шэнэ түхэл шэнжые» зүрюулэн табиха гэжэ һэдэһэн байха юм. Тиигээд энэ түхэл шэнжые зарим ажал ябуулагшад бүгэдын дууряан һажааха үльгэр жэшээ гэһэншүүгээр харуулха гэжэ оролдоо бшуу. Гэхэ зуура эдэ ажал ябуулагшад бэеэ даанхай байдал болон хамааралсахагүй тухай ехээр шашаһан юм.

Советскэ Союзай арадай социалис ажахын нэрэ хүндые бууруулха тушаа Чехословакиин хэблэлдэ хэгдэһэн шаг шууяае манай парти обёоронгүй гаража шадахагүй байна.

Социалис экономикын хүгжэлтэ гол шухала зорилгонуудай нэгэн юм, тиимэһээ манай партиин, мүн бусад аха дүү партинуудай гол анхаралда хододоо байдаг гээшэ. Бусад социалис оронуудай экономикотой нягта холбоо барисаатай байха зуураа, СССР-эй экономическа хүгжэлтэ хадаа ханинар болон союзнигуудаймнай арадай ажахын хэрэглэмжэнүүдые нэгэн доро хангадаг байхынь тулада, капиталис оронуудһаа, империализмын гаргадаг элдэб аашаа аюулһаа тэдэнэй экономическа хүгжэлтын эгээл багаар дулдыдадаг байхынь тулада Советскэ Союз шухала хэмжээнүүдые абадаг байна.

Социалис оронуудай аюулгүй байдалай түлөө туйлай ехэ харюусалгые Советскэ Союз анха заяанһаа хойшо бэе дээрээ даажа абаһан. Тиимэ дээрэһээ өөһэдынгөө экономикэ хүгжөөхэ зуураа, бидэнэр хододоо туйлай ехэ һомололго оборонно промышленностьда хэхэ баатай болонобди. Оборонно промышленность имагтал Советскэ Союзда бэшэ, мүн бүхы социалис оронуудта хэрэгтэй юм. Тэрэ хадаа Вьетнамда эсэргүүгээр, араб гүрэнүүдтэ эсэргүүгээр ороһон империалис эзэрхэг түримхэйшүүлдэ харюугай сохилто үгэхэ арга боломжые мүнөө хангана бшуу.

Арадуудай социалис туйлалтануудые хамгаалха хэрэгтэ аха дүү бусад оронуудшье өөһэдынгөө хубитые оруулна гэжэ бидэ мэдэнэбди. Энэ хадаа манай интернациональна уялга гэжэ бидэ бултадаа ойлгонобди.

Манай парти партийна болон гүрэнэй байгуулалтын янза түхэл, шэнжэ маяг болон арга методуудые саг үргэлжэ нарижуулан һайжаруулдаг юм.

Энэл хүдэлмэри бусадшье социалис оронуудта хэгдэдэг. Энэ хүдэлмэри намдууханаар, социалис байгуулалтын үндэһэ һууриһаа уламжалан хэгдэдэг юм.

Чехословакидахи экономическа реформын асуудалнуудаар болоһон зүбшэлдөөн ондоо үндэһэ һуури дээрэ болоһониинь гэмшэлтэй. Энэ зүбшэлдөөнэй гол анхаралда, нэгэ талаһаа, социалис экономикын энээнэй урда тээхи бүхы хүгжэлтые үндэһэ баримтагүйгөөр шүүмжэлхэ ябадал табигдаһан байгаа. Нүгөө талаһаа—үмсын капиталда үргэн ехэ арга боломжо олгохотоёо хамта түсэблэлгын эхи гуримые дэлгүүрэй, юрэл эмхигүй харилсаануудаар һэлгэхэ гэһэн дурадхалнууд оруулагдаһан байгаа. Ревизионис болон контрреволюционно этэгээдүүд ороной экономикые капиталис замда оруулха гэһэн эли бодо зорилготойгоор ЧССР-тэ болоһон экономическа зүбшэлдөөе хэрэглэһэн байна.

VI.

ЧССР-эй зарим хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшад гадаадын политикын хэдэ хэдэн гол шухала зүйлнүүдые, Варшавска договорой болон Советскэ Союзтай баталһан хоёр талын договорой ёһоор ЧССР-эй бэелүүлхэ уялгануудые шэнээр хаража үзэжэ эхилһэн байха юм.

Совет-чехословак договорой ёһоор манай оронууд өөһэдынгөө хүсэ шадал нэгэдүүлхэ, өөһэдынгөө аюулгүй байдал, мүн социалис хани нэгэдэлэй бусад гүрэнүүдэй аюулгүй байдал хангаха хэрэгтэ нягта харилсаа холбоотой байха гэһэн уялганудые бэе дээрээ даажа абаһан юм. Хоёр талын договорнуудые, мүн Варшавска договор баталһан бусад социалис гүрэнүүдэй уялгануудтай хамта эдэ уялганууднай договорто хабаададаг гүрэн бүхэнэй аюулгүй байдалые найдамтайгаар хангаха бата бэхи үндэһэ һууринь мүн болоно.

Договорто хабаададаг оронууд социализмын туйлалтануудые, тэдэнэй хилэнүүд болон Европодохи эб найрамдалые ами шуһаараа хамгаалха гэһэн хүндэтэ уялга бэе бэедээ даажа абанхай юм.

Договорнуудта хабаададаг бүхы гүрэнүүдэй эдэ уялгануудаа арюун нангинаар дүүргэдэг байхынь түлөө Советскэ Союз оролдодог, оролдожошье байһаар. Имагтал иигэжэ гүрэн бүхэнэй аюулгүй байдалые найдамтайгаар хамгаалжа болохо юм. Түс түс договорнуудаар өөрынгөө абаһан уялгануудта Чехословаки мүн лэ иимээр хандадаг гэжэ СССР мүнөө болотор тоолодог байгаа.

Гэбэшье һүүлэй үедэ Чехословакиин гадаадын политикын, илангаяа Европодохи хэрэгүүдэй талаар ондоо шэглэл үзэгдэдэг болоо. Энэнь горитой аюул тохёолдуулна. Энэ шэглэл имагтал Чехословакиин хэблэлдэ, радио болон телевидениин дамжуулгануудта үзэгдэнэ бэшэ, мүн албанай зарим ажал ябуулагшадай хэлэһэн үгэнүүд сооһоо тодорно. Тодорхойлон хэлэбэл, энэ шэглэл гадаадын хэрэгүүдэй министр И. Гаек гэгшын мэдүүлгэнүүд дотор яһалашье тодорхой тодоор харуулагдаһан байгаа. Чехословакиин гадаадын политикые шэнээр хаража үзэхэ уряагай олошорһон тухай эндэ хэлэгдэнэ.

Варшавска договорто сохилто үгэхэ, энэ договорые һуладхан муудхаха гэһэн эли бодо һэдэлгэнүүд гаргагдаһан байгаа. КПЧ-гэй ЦК-гай харюусалгата түлөөлэгшэ В. Прхлик гэгшэ Прагада журналистнуудай үмэнэ нюуса далдагүй мэдүүлгэ хээ һэн. Тэрэ хадаа Варшавска договорые шүүмжэлжэ, тэрэнэй бүридэлые дахин хаража үзэхэ шухала гэжэ хэлэһэн байха юм. Тэрэ хадаа улам саашаа аашалаад, Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ Консультативна Комитедэй ажал ябуулгые муушалһан байгаа. Хэнэйшье мэдэһээр, энэ Комитедтэ партинууд болон правительствануудай хүтэлбэрилэгшэд суглардаг юм. Иимэ ябуулганууд КПЧ-гэй ЦК-гай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө буруушаагдаха аабза гэжэ хүлеэгдэһэн байгаа, теэд иимэ юумэн болоогүй.

Энэ хадаа манай ниитэ асуудал. Варшавска договорой организацида хабаадагшадай асуудал болоно. Энэ организацида нүхэ һүбэ гаргуулжа болохогүй бшуу. Иимэ хараа шугам Варшавска договорой организацида хабаададаг бүхы оронуудай амин шухала аша туһада, тэрэ тоодо СССР-эй амин шухала аша туһада зүрилдэнэ ха юм.

Договорнуудай ёһоор социалис гүрэнүүдэй бэедээ даажа абаһан уялганууд өөһэдынгөө хилэнүүдые элдэбхитэйгээр хамгаалха гэһэн эрилтэ энэ договорнуудта хабаадагшадай үмэнэ табина. Энэ талаар Чехословакиин баруун хилэнүүд ямар байдалда байнаб? Эдэ хилэнүүд бодото дээрээ чехословак талаһаа нээлгээтэй юм.

Империалис тагнуулшадай эльгээдэг баруун оронуудай диверсантнууд, шпионууд Чехословаки руу олоороо юрьесэ орожо байдаг болоо. Империалис агентнууд Чехословакиин газар дээрэ нюусаар буу зэбсэг гаргаха арга боломжотой байгаа. Һүүлэй үйлэ хэрэгүүдһээ уламжалан, Баруун Германитай харилсаануудай асуудалнууд тушаа Чехословакиин зарим ажал ябуулагшадай хэлэһэн үгэнүүд һанаа сэдьхэл ехээр зобоодог болоо.

Баруун Германи хадаа Европодо тогтоогдоһон хилэнүүдые, тэрэ тоодо ГДР болон ФРГ хоёрой хоорондохи хилэнүүдые мэдэрдэггүй, мэдэрхэсэшье һананагүй гэжэ, «бүхы немсүүдые» түлөөлхэ эрхэ үгэхэ гэһэн эрилтэ табиһаар гэжэ, Баруун Берлиниие гартаа оруулха гэжэ урда мэтээр дугташана гэжэ, тэндэ элдэб һүйдхэл хэнэ гэжэ. ФРГ-гэй правительство мүнөө болотор ядерна буу зэбсэгтэ дугташахаяа бүрин арсаһан тухайгаа мэдүүлээгүй гэжэ, мүн Мюнхендэ баталагдаһан договор эхи унгиһаа үнэнтэ бэшэ гэжэ мэдүүлээгүй гэжэ Чехословакиин хүтэлбэрилэгшэдтэ мэдээжэ юм.

Тиимэшье һаань, Чехословаки дотор Баруун Германитай дүтэрхы болохо гэһэн, тэрээнтэй холбоо барисаагаа шангадахаха гэһэн үгэнүүд дэлгэрэнхэй. Үнгэржэ ерэхэдээ, Европын хэрэгүүд тушаа ЧССР-эй баримталдаг политика хадаа Советскэ Союз болон Баруун Германиин хоорондо Чехословакиин байһаар лэ ехэнхидээ тодорхойлогдохо ёһотой гэжэ Чехословакиин правительствын үмэнэһөө хуулита ёһоор мэдүүлэгдэһэн байха юм.

Зүгөөр иимэ ябуулга, ангиин ямаршье улха шэнжэгүй байна, бүхы түүхэтэ дүй дүршэлтэй зүришэлдэнэ, социалис оронуудай болон Чехословакиин өөрынь аюулгүй байдалай аша туһада харюусанагүй бшуу.

Чехословакиин гадаадын политикые баруунай шэглэлтэй болгохо, тэрэниие Советскэ Союзай, мүн бусад социалис оронуудай политикаһаа «бүри дулдыданги бэшэ» болгохо гэжэ Чехословакиин зарим ажал ябуулагшад уряалһан байгаа. «Дулдыданги бэшэ» гэһэн үгын саада тээ Чехословакиин гадаадын политикые социалис хани нэгэдэлтэ оронуудай хамтын политикаһаа таһалха гэһэн эрмэлзэлые нюуха һанаатай байһыень обёоржо ядахаар бэшэ.

Иимэрхүү мэдүүлгэнүүдтэ ЧССР-һээ ёһотой харюугай үгтөөгүй байһаниинь гэмшэлтэй.

Европын аюулгүй байдалай болон бүхыдөө уласхоорондын политикын асуудалаар Варшавска договорто хабаадагшадай харилсаа холбооe һуларуулга бэшэ, харин бэхижүүлгэ манай ниитэ аша туһада, тэрэ тоодо аха дүү Чехословакиин аша туһада харюусана бшуу. Энэ ушар Варшавска договорые һандааха эрилтэнүүдтэйгээр аашалдаг һүйдхэлтэ али бүхы элдэб һэдэлгэнүүдтэ хатуу шанга харюу үгэхыень договорто хабаадагшадые уялгална.

Чехословакиин газар дээрэ Варшавска договорто ородог оронуудай сэрэгэй-штабуудай һуралсал һаяшань хэһэнтэйнь дашарамдуулан, Варшавска договорой ёһоор өөрынгөө уялгануудта Чехословакиин тэсэшэгүйгөөр хандаһан баримтануудта анхаралаа хандуулмаар байна. Сэрэгэй штабуудай һуралсал үнгэргэхэ үедэ оруулагдаһан социалис оронуудай сэрэгэй частьнуудые Чехословакиин газар дээрэ байлгахагүй тушаа ехэ аягүй шаг шууяа татаһан байха юм. Социализмда эсэргүү ба баруунай үзэлтэй хүсэнүүд совет сэрэгшэдэй тэндэ байһан ушарые тэдэнэр Чехословакиин газар эзэмдээ гэһэншүүгээр харуулһан байха юм. Энэ хадаа Варшавска договороор абаһан союзническа уялгануудаа хүндэлһэн баримта гээшэ гү? Үгы. Энэ хадаа ехэнхидээ Варшавска договорой Организациин сэрэгэй механизмые бодото дээрэнь бэрхэшээлтэй байдалда оруулха гэһэн эрмэлзэлгэдэ адлирхуу болоно. Союзническа уялгануудые бэе дээрээ даажа абаһанаа мэдэрдэг тала иимэ ааша гаргажа шадахагүй юм. Эдэ уялгануудые тоодоггүй тала иигэжэ аашалжа болохо бшуу. Варшавска договорто хабаадагшад иимэ байдалһаа тусхайта тобшолол хэнгүй байжа шадахагүй байгаа.

Соведүүдтэ эсэргүү пропаганда. Соведүүдтэ эсэргүү үгэ хэлэлгэн Чехословакида эли бодо олошороо гэжэ һүүлэй үеын баримтанууд харуулна. Староместскэ талмай дээрэ майн 2-то хардалгата суглаанай болоһые һануулжа болоно. Тэндэ зарим үгэ хэлэгшэд Соведүүдтэ эсэргүү мэдүүлгэнүүдые хэһэн байгаа. Прохазка, Ганзелка болон иимэрхүү сортын бусад хэдэ хэдэн ажал ябуулагшадай дорможолхы үгэ хэлэһыень һануулжа болоно. Хэблэлдэ бэшэгдэһэн олон тоото статьянуудые, радио болон телевидениин дамжуулгануудые һануулжа болоно. Тэдэнэй авторнууд совет-чехословак хани барисаата харилсаануудые бузарлахын тулада шадахысаа бүхы юумэ хээ. Чехословакиһаа сууряатан дуулдадаг иимэ муухай ааша болон доромжолго капиталис гүрэнүүдһээшье һүүлэй жэлнүүдтэ үсөөн дуулдадаг болоо юм. Шейнэй хэрэг гү, али Ян Масаригай наһа бараһан тушаа наймаасалдаан гү, али Варшавска договорой армиин һуралсалнууд гү,—хамаагүй эдэ бүгэдые Соведүүдтэ эсэргүү һанаа бодол һүжэрөөхын тулада дайсад али болохоор хэрэглэһэн байха юм. Соведүүдтэ эсэргүү удхатай листовконууд тараагдаһан, Совет түгые доромжолһон баримтанууд үзэгдөө. Иимэрхүү аашанууд манай харилсаануудые һайжаруулха хэрэгтэ һайнаар нүлөөлөөгүйнь мэдээжэ ааб даа.

Советскэ Союзда эсэргүү ябуулгаяа хэнэй аша туһада хэнэ гээшэб? Имагтал гитлеризмдэ эсэргүү манай хамтын тэмсэлые чехословак арадай ухаан бодолһоо бүрин һалгахые хүсэгшэдэй, чех болон словак арадуудай социалис туйлалтануудые сэгнэдэггүй хүнүүдэй, социализмын дэлхэйн туйлалтануудые усадхахые хүсэгшэдэй аша туһада хэнэ ха юм. Энээнһээ урагша иимэ ушар хододоо үзэгдэгшэ һэн, антисоветизм ба антикоммунизм хоёр үгэсэн нэгэдэжэ, бэе бэедээ нэмэлтэ оруулна бшуу.

ЧССР-эй хүтэлбэрилэгшэд чехословак-совет хани барисаанай эбдэршэгүй бата байһан тухай нэгэнтэ бэшэ мэдүүлһэн юм. КПЧ-гэй ЦК-гай майн пленум дээрэ манай харилсаануудай түлөө һанаагаа зобонги үнэн сэдьхэлэй үгэнүүд хэлэгдээ бэлэй. Зүгөөр буржуазно-националис хорото хүдэлөөнтэй, Соведүүдтэ эсэргүү үгэ хэлэлгэтэй тэмсэхэ талаар аша үрэтэй хэмжээнүүд Чехословакида абтаагүй һэн. Хани барисаан болон һаналаа нэгэдэлгэ тухай, союзническа уялгадаа үнэн сэхэ байлга тухай гоё һайхан үгэнүүдые хэлэхэдэшье болохо юм бээзэ, зүгөөр юрэл үгэнүүд шухала бэшэ, харин тэдэнэй саана юун байнаб—тэрэнь шухала, гоё гоёр үгэ хэлэлгын һүүлээр тодорхой ямар ябуулганууд хэгдэнэб—энэнь шухала бшуу.

Имагтал социалис орон байһаараа, социалис хани нэгэдэлэй гэшүүн байһаараа Чехословаки өөрынгөө бэеэ даанхай байдал аршалан хамгаалжа шадаха гэһэн үнэн зүб бодолые Соведүүдтэ эсэргүү харша ябуулга дэбэргэгшэдэй мартуулжа шадахагүй байһаниинь һэжэглэлтэгүй.

СССР-тэй болон бусад социалис оронуудтай ЧССР-эй байгуулһан харилсаануудые таһалдуулха гэжэ хүсэдэг хархис хүсэнүүд чехословак арадта империализмын дарлалта доро боголой хуби заяа бэлдэжэ байһан болоно.

VII.

Һүүлэй үедэ революцида харша, социализмда эсэргүү организацинууд Чехословакида бии болоод, элэбхитэйгээр хүдэлжэ эхилһэн байна. Эдэ организацинууд тусхай социальна ашаэтэй болонхой. Хилын саанахи хүсэндэ түшэглэдэг, засаг түрэдэ улам улам ехээр хамаархахые һэдэдэг болоһон байгаа. Үнэндөө Чехословакида капиталис гурим ёһонуудые дахяад һэргээхэ гэһэн үүргэтэй политическэ бүлэглэл энэ орондо бүрилдэн бии болоһон байна.

20 жэлэй турша соо национальна фронтдо оролсожо байһан Коммунис партиһаа ондоо партинууд ЧССР-тэ бии байһан гээшэ. Эдэ партинуудай хүтэлбэрилэгшэд социализм байгуулха хараа шугам ябуулдаг, орон соохи коммунис бэшэ хүсэнүүдые зохёон байгуулхы ажалда элсүүлэн хабаадуулхын тулада туһа нэмэри хэдэг байһан юм. Гэбэшье һүүлэй долоон һарын турша соо эдэ партинуудай хараа шугамда үндэһэн хубилалтанууд болоһон байна. Арадай, социалис партинуудай ударидагшад хараа шугамаа эрид шуут хубилгаад, наагуураа Национальна фронт соогоо КПЧ-тэй хани харилсаатайгаар хүдэлхэ гэһэн уряа лозунгтойшье һаа, үнэндөө элитээр хүдэлдэг бүлэглэл байгуулжа эхилһэн юм. Эдэ хоёр коммунис бэшэ партинуудай хүтэлбэрилэгшэд саг зуурынгаа программна документнүүдтэ компартитай тон адли эрхэтэйгээр засаг түрые бэелүүлхэ эрилтэ сэхэ хэһэн байгаа. Үшөө хабар байхада эдэнэр иигэжэ байгаа, тиигээд тад ондоо ушар байдал тухай ярилдаан тиихэдэ болоһон байгаа — Компартиие засагһаань түрөөд, ороноо шэнэ коммунист бэшэ партяар ударидуулха гэһэн удхатай гэжэ июль һара соо хүн бүхэн мэдэһэн юм.

Чехословакиин социал-демократическа партиин үүргэнь энээнэй урда тээ яһала эли тодоор харагдаһан юм. Хүдэлмэришэн ангиие можо болгон таһалаад, ЧСДП-гэй баруунай үзэл баримталдаг хүтэлбэрилэгшэд коммунистнуудта хэдэг эсэргүү тэмсэлдэнь хархис этэгээдүүдые эгээл элэбхитэйгээр дэмжэлэг, буржуазна байгуулалтын эгээл найдамтай түшэг тулгуури байдаг байһан юм.

1948 ондо социал-демократическа партиин үнэн сэхэ революционно хүнүүдэйнь коммунистнуудтай нэгэдэхэдэнь, ЧСДП байхаяа болёо һэн. Социал-демократическа партиие байгуулха хэрэг буруушааһан Национальна фронтын ба КПЧ-гэй ЦК-гай баталан абаһан шиидхэбэриин байһаар байтар, мүнөө жэлдэ энэ парти үнэндөө байгуулагдажа эхилһэн юм.

«Мүнөөнэй үе сагай политическэ байдал тушаа Чехословакиин социал-демократическа партиин бэлэдхэлэй городской комитедэй хараа шугам» гэжэ нэрэтэй документ июлиин 12-то Прагада үргэнөөр тараагдаһан байгаа. Хорин жэлдэ забһарлаһанайнгаа һүүлээр социал-демократическа парти политическэ ажабайдалдаа һөөргөө бусан оробо, юридическэ талаһаашье, «тусхайта тодорхой политическэ хараа шугам баримталдагшье» талаараа энэ парти хүтэлхөө болиһон бэшэ юм гэжэ энэ документ соо тэмдэглэгдээ һэн. 1948 ондо КПЧ-тэй нэгэдэлгэ гээшые «үнэнтэ бэшэ» гэжэ соносхогдоо юм.

Байгша оной июлиин 21-дэ Прагада Чехословакиин социал-демократическа партиин бэлэдхэлэй комитедэй зүблөөн болоо. Чехи ба Моравиин зарим областьнуудай социал-демокрадуудай түлөөлэгшэд энэ зүблөөндэ хабаадаһан байгаа. Удаань социал-демократическа партиин обкомууд, райкомууд болон хэдэн зуун эхин организацинууд байгуулагдаа һэн. Иигэжэ энэ парти хүдэлжэ эхилээ, тиигэхэдээ бүри Чехословакиин Коммунис партида эсэргүүгээр хүдэлжэ эхилээ юм.

Һүүлэй долоон һара соо социализмда харша шэглэлтэй элдэб эсын бүлэглэлнүүд болон организацинууд Чехословакида олоороо бии болоһон байна. Эдэ организацинууд оппозициин түбынь—түшэг тулгуурынь болохые ехээр хүсэһэн ба социалис байгуулалтые үгы хэхэ үг зорилгоёошье балай ехээр нюугаагүй юм.

«Клуб—231» гээшэ революцида эрид харша һүйдхэлтэ организаци мүн. Үнинэй фашист Бродский, буржуазна генерал байһан Палечек, империалис тагнуулай агентнуудай алба хэһэнэйнгээ түлөө үни хада сүүдлүүлһэн Рамбоусек, Чех болон бусад хүнүүд энэ клубые ударидадаг байба. Эдэнэр бултадаа социализмын эгээл харша, эгээл муухай, дүршэл ехэтэй дайсад мүн.

Нүгөөтэ, социализмда эрид харша организаци гэхэдэ, «партийна бэшэ элэбхитэйн клуб» юм. Энэ организаци тон элэбхитэйгээр хүдэлдэг, интеллигенци, хүдэлмэришэд, сэрэгэй алба хэгшэдые организацидаа оруулха гэжэ оролдодог байгаа. Үни хада КПЧ-һээ гаргагдаһан Иван Свитак гэдэг энэ клубай ударидагшань, үзэл бодолойнь вождь юм. Энэ организациингаа холын хараата түсэб, онол арга хараалаа зохёоһон байна. «Репортер» гэжэ журналда толилогдоһон дэлгэрэнгы мэдүүлгэ соогоо Свитак гэдэг болзорһоонь урид парламентскэ һунгалтануудые хэжэ байгаад, коммунистнуудые засаг түрэһөөнь холодуулха, коммунистнуудта эсэргүү этэгээдүүдые засагай газарнуудта оруулха хүтэлмэриие шата шатаар дамжуулан ябуулха тухайда ехэ дэлгэрэнгыгээр харуулһан байна.

Түгэсхэлынь 4-дэхи хуудаһанда.

СОЦИАЛИЗМЫЕ ХАМГААЛГА—ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНА ҮНДЭР ДЭЭДЭ УЯЛ

Түгэсхэл. Эхиниинь 2—3-дахи хуудаһануудта.

«Клуб — 231», «Партийнабэшэ эдэбхитэдэй клуб» гэдэгүүд—ганса эдэ социализмда эсэргүү шэглэлтэй организацинууд бэшэ юм, тэдэнэр эдэбхитэйгээр хүдэлжэ байгаа.

ЧССР-тэ байһан социализмда эсэргүү организацинууд хилын саагуур шэбээлһэн революцида харша гадаадын центрнүүдтэй, гадаадын буржуазна партинууд болон бүлэгүүдтэй үргэн барисаатайгаар хүдэлжэ байһан юм.

Эсэргүү организацинуудта хуулита хэмжээнүүд абтаха гээд ЧССР-эй хүтэлбэрилэгшэд ходо мэдүүлдэг байгаа. Гэбэшье оройдоо юуншье хэгдэнгүй үлэдэг байһан.

«Хоёр мянган үгэ» гэдэг хандалгын—революцида эрид харша удхатай программын тунхаглагдаад, үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэжэ байһан ушар хадаа орон доторхи байдалай улам бэрхэшээлтэй, орёо шэнжэтэй болоһые, дайсанай хүсэнүүдэй ажал ябуулгые хорижо болюулхаар яаралтай хэмжээнүүдые абахаар сагай тулаад байһые баталан харуулаа һэн. КПЧ-дэ эрид шууд эсэргүү энэ документ хадаа конституционно засагтай тэмсэхые сэхэ уряалһан байха юм. Социалис байгуулалтада хоро шаратай бүхы хүсэнүүдые нэгэдүүлхэ хэрэгтэ энэ документ үргэнөөр хэрэглэгдэһэн ба саашадаа ябуулха ажал хэрэгэйнь программа болоҗо үгэһэн байна. Харша энэ бүлэглэлэй авторнууд өөһэдынгөө хараа шугам аршалан хамгаалхын тулада буу зэбсэг хэрэглэхээршье айлгадаг, һүрдүүлдэг байһандань анхаралаа хандуулангүй байхын аргагүй. Эдэ хүсэнүүдэй — «Хоёр мянган үгэ» гэжэ хандалгын — сэхэ тэмсэжэ ороод байхадань, партиин ба хүдэлмэришэн ангиин хүсэнүүдтэ түшэглэн, эдээндэ эсэргүү эрид шууд хэмжээнүүдые бэелүүлхэ үндэһэ баримтануул дүүрэн байгаа. Теэд революцида харша эдэ хүсэнүүдтэ эсэргүү сохилто гэжэ нэрлэмээр хэмжээнүүд абтаагүй үлэһэн байгаа.

Эдэ бүгэдэн хадаа үшөө ондоо бузагай элдэб эсын аашануудай үүдэ нээжэ үгөө, тиимэ үйлэ хэрэгүүдыньшье уданшьегүй улам эдэбхижэһэн байна. Һүүлэй хэдэн неделиин туршада, һүүлэй үдэрнүүдтэ хархис хүсэнүүд, социализмда харша организацинууд Коммунис партида ба арадай засагта эсэргүү һүйдхэлтэ ажал ябуулгаяа улам ехээр шангадхаһан, дэлгэрүүлһэн байна гэжэ ушар баримтанууд гэршэлнэ. Социализмын хэрэгтэ үнэн сэхэ, бэеэ үгэнги коммунистнуудые хардаха мүрдэхэ, доромжолхо ябадал үшөө үргэнөөр, үшөө муухайгаар ябуулагдадаг болоһон байна.

«Гээгдэнги үзэл бодолтой хүнүүдые гүрэнэй засаг түрын зургануудһаа зайсуулха» гэһэн уряа лозунгын далда ороо. Национальна суглаанда һунгалтануудые болзорһоонь урид үнгэргэхэ гэһэн эрилтэнүүд улам эршэмтэйгээр ябуулагдажа эхилһэн байгаа. Һунгалтануудта Коммунис партиие заатагүй диилдүүлхын тулада баруунай үзэл баримталдаг организацинуудай түлөөлэгшэд ехэ ажал ябуулга хэжэ ороһон байна. Ондоогоор хэлэхэдэ, революцида харша урбалтые хэхэ һэдэлгэ сэхэ ябуулжа эхилһэн байна.

Революцида харша хүсэнүүд хадаа абяа шэмээгүйгөөр, зэбсэгтэ зүрилдөөгүйгөөр засаг түрэдэ шэлжэн орохо гэжэ һэдэлгэ хэдэг байгаа, тиигээшье һаа, тэдэнэр мүн ондоошье арга боломжонуудые хараадаа абалсаһан юм. Социализмын тала баримталагшадтай зэбсэгтэ хүсөөршье тэмсэжэ болохобди гэжэ хархис этэгээдүүдэй хараалжа байһыень нюугдаһан буу зэбсэгүүдэй олдоһон ушар баримтанууд элишэлэн гэршэлжэ байна. «Хилын саанахи сэрэгшэдэй нэгэдэл» гэжэ Бенешей армиин офицернүүдэй союз байгуулагдаһан байба. Чехословакиин хилын саагуур, мүн тэрэнэй хилэ шадаршье революцида харша ехэ ехэ бүлэгүүд нэгэдэһэн, асаргдаһан, тэдэнэй заримаһиинь буу зэбсэгүүдээ абаад, Чехословакида ородог байһан юм. «Бүрин түгэс сүлөөтэй» болотороо демократизаци хэхэ хараа шугамуудые бэелүүлжэ байхадаа мүн граждан дайнайшье зам дайралдажа болохо гээд Пражска университедтэ болоһон вечер дээрэ Свитак сэхэ мэдүүлһэн байна.

VIII.

Баруунай үзэл бодолтой, социализмда эсэргүү ба революцида харша хүсэнүүдэй үйлэ хэрэгүүдэй бэелүүлэгдэһэнэй эсэстэ Чехословакида революцида харша урбалта хэгдэхэ, социализмын туйлалтануудые алдаха аюул сэхэ тохёолдоод байба. Эгээл имэһээ КПСС болон бусад аха дүү партинуудай Чехословакида болоҗо байгаа политическэ үйлэ хэрэгүүдээр, тэдэнэй хүгжэлтын шэглэлээр һанаа үнөөгөө зобожо байһан гол шалтагаануудынь эдэ юм.

Болгариин коммунис партиин, Венгриин хүдэлмэришэнэй социалис партиин, Германиин социалис нэгэдэлэй партиин, Польшын хүдэлмэришэнэй нэгэдэмэл партиин болон Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедүүд хадаа аюултай кризисээ дабаха хэрэгтэнь, революцида харша улам шангадажа байгаа хүсэнүүдтэ политическэ арга зэбсэгээр сохилто хэхэ хэрэгтэнь КПЧ-дэ, Чехословакиин арад зондо нүхэдэй ёһоор туһалха гэжэ өөһэдынгөө зүгһөө бүхы арга боломжонуудые хэрэглэһэниинь элитэ.

КПСС болон КПЧ-гэй түлөөлэгшэдэй май һарада Москвада болоһон уулзалгануудай һүүлээр тохёолдоһон оршон байдалые зүбшэн хэлсэхын тулада КПЧ-тэй хүтэлбэрилэгшэдтэй хоёр талаһаа дахин уулзаха дурадхал КПСС-эй ЦК оло дахин оруулһан байгаа. Тиигээшье һаань, КПЧ-гэй ЦК-гай хүтэлбэрилэгшэд элдэб шалтагаануудые урдаа барьяад ходол бэеэ тэрьедүүлдэг байһан юм.

Интернационализмын ёһо гуримда үнэн сэхэ байһан, аха дүү Чехословакитай нэгэн һанал бодолтой байһан, манай түбидэ социализмын хуби заяанай түлөө харюусалгатай байһан тулада Варшавска договорто хабаададаг гүрэнүүд—хэдэ хэдэн аха дүү оронуудай хүтэлбэрилэгшэд ЧССР-эй хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта сугларха гэжэ шиидэһэн байгаа. Тохёолдоһон оршон байдалые нүхэдэй ёһоор зүбшэн хэлсэхэ, энэ байдалһаа гараха зам хараалха, өөһэдынгөө зүгһөө туһаламжа үзүүлхэ дурадхал оруулхын тулада сугларха гэһэн юм. Гэхэтэй хамта КПЧ-тэй ЦК-гай хүтэлбэрилэгшэд энэ дурадхал буруушаажа, Варшавада уулзахаһаа арсаһан юм. Хэды тиигээшье һаань, имэ уулзалга хэхын тулада аха дүүтэй партинууд политическэ болон моральна бүхы үндэһэ баримтатай болоһон—имэ ушар байдал тохёолдоһон үетэй һэн.

Коммунис болон хүдэлмэришэнэй табан партинуудай бүрин нэгэдэлые, тэдэнэрэй эбдэршэгүй нягта жагсаалтай революцида харша хүсэнүүдэй һэдэлгэнүүдтэ зохихо харюу үгэжэ шадахаар шиидэнги байһыень Варшавадахи уулзалга элирхэйлэн харуулба.

Чехословакида болоҗо байгаа революцида харша, социализмда эсэргүү хэрэг аашануудые шэнжэлэн үзэхэдэ, эдэ бүгэдэн зүн дэтээн болоһон үйлэ хэрэгүүд бэшэ, харин ехэ эмхидэлтэй байһаниинь элирэн тодорбо. Элдэб бузагай аашануудые гаргаха саг тодорхойлогдонги, социализмда эсэргүү хүсэнүүдэй добтолхо шэглэл ба газарынь тодорхойлогдоһон эдэ ааша хэрэгүүд шата шатаараа хэгдэхээр хараалагданхай, бүхы хүсэнүүд — КПЧ доторхи баруунай үзэл баримталдаг этэгээдүүд, социализмда эсэргүү, мүн орон доторхи революцида эрид харша этэгээдүүд болон хилын саанаһаа дэмжэгшэд — эдэ бүтэдын ааша хэрэгүүд нэгэ газарһаа ударидагдадаг байгаа.

Эдэ бүгэдэ юу харуулнаб гэхэдэ, эдэ бүхы үйлэ хэрэгүүд эмхидэл һайнтай, революцида харша хүсэнүүдээр шэглүүлэн ударидагдадаг байгаа гэжэ гэршэлнэ. Эдэ хүсэнүүд хадаа орон дотороо үргэн холбоо барисаатай байһан, элдэб клубууд, партинуудай зүгһөө дэмжэгдэдэг, олониитын дунда информаци дэлгэрүүлдэг зургануудта шэбээлһэн социализмда эсэргүү хүсэнүүдые ударидан хүтэлбэрилдэг байба. Революцида харша хүсэнүүд гүрэниие аршалан хамгаалха шухала шухала зургануудта шанга сохихто хэдэг байба. Революцида харша үг зорилгонуудые бэелүүлжэ байһан хүнүүд хилын саанахи тагнуултай, гадаадын империалис этэгээдүүдтэй нягта холбоо барисаатай байгаа. Тиихэтээ хамта революцида харша хүсэнүүдые эмхидхэгшэдэй заримаһиинь тон һая болотор мэдэгдэнгүй байха гэжэ оролдоһон юм. Баруунай үзэл бодолтон КПЧ-тэй хүтэлбэрилхы зургануудта өөһэдын хүнүүдтэй байһан тула ябуулагдажа байгаа хэмжээ ябуулганууд тухайдань һайса мэдэжэ байдаг һэн. Тиимэһээ болоҗо байгаа үйлэ хэрэгүүдые улам аюултай болгодог, тиимэ тула революцида харша хүсэнүүдтэй бүхы партяараа эрид шууд тэмсэл хэхэ эрилтэ хэжэ байгаа. Нэн түрүүн КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй, тэрэнэй гэшүүн бүхэнэй, ЧССР-эй правительствын гэшүүдэй зүгһөө эдэбхитэй хэмжээнүүдые абаха эрилтэ хэжэ байгаа. Гэхэтэй хамта КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй зарим гэшүүд, правительствын зарим ажал ябуулагшад шухала шухала асуудалаар КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй тодорхойлһон хараа шугамда эсэргүүгээр үгэ хэлэдэг байһаниинь элирбэ. Жэшээнь, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн Ф. Кригель социализмда эсэргүү этэгээдүүдэй хамар сохихоһоо байтагай революцида эрид харша ааша хэрэгүүдэй авторнуудтай үнэндөө һаналаа нэгэдэдэг байһаниинь эли болобо. Жэшээнь, «Хоёр мянган үгын» авторнуудтай телевиденеэр хөөрэлдэхэдөө энэнь тодойжо гараһан байна.

КПСС болон социалис оронуудай аха дүүгэй бусад партинууд энээн тухайдань КПЧ-гэй хүтэлбэрилэгшэдэй анхарал оло дахин хандуулһан байгаа. Революцида харша хүсэнүүдэй аюулһаа бэеэ зайсуулжа, тэрээнһээ нюдэеэ далдалжа болохогүй гээд манай дүй дүршэл болон аха дүү партинуудай, социалис оронуудай политическэ тэмсэлэй дүй дүршэл баталан харуулна. Юумэндэ эблэрэнгеэр хандаха, аюулай тохёолдоод байхада ойлгоошогүй болохо, илангаяа революцида харша хүсэнүүдтэ билдагуу ёһоор хандаха ябадал хадаа социализмые усадхан үгы хэхэ хэрэгтэнь хархис хүсэнүүдтэ ехэ арга боломжо нээжэ үгэнэ бшуу. Чехословакидахи социализмда эсэргүүгээр добтолго үргэнөөр хэгдэжэ байна, тэрээндэ революцида харша хүсэнүүд этээл эдэбхитэй үүргэ дүүргэжэ байна гэжэ ЧССР-тэ болоҗо байгаа ушар баримтанууд, хэрэг үйлэнүүдые шэнжэлэн хаража үзэһэнэй һүүлээр аха дүүгэй партинууд онсолон тэмдэглэһэн байна. Социализмда эсэргүү энэ добтолго бэелүүлхэ хэрэгтэ гадаадын империалис хүсэнүүд, революцида харша хүсэнүүд болон Чехословакиин Коммунис партида байһан баруунай үзэлтэй ревизионис этэгээдүүд бултадаа нэгэдэн хамтарһан байна.

Социалис оронуудай коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинууд Чехословакида болоҗо байгаа аюултай үйлэ хэрэгүүдые зайсуулхын, аха дүү коммунистнуудые, ЧССР-эй бүхы ажалшадые дэмжэхэ зорилгоор боломоор бүхы хэмжээнүүдые абаһан байна. Чиерне-над-Тиссэдэ болоһон КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой ба КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй Уулзалга, удаань Братиславада болоһон социалис оронуудай коммунис болон хүдэлмэришэнэй зургаан партинуудай түлөөлэгшэдэй зүблөөн энэ хэрэгтэ зорюулагданхай. Орон доторхи оршон байдалые номгоруулан һайжаруулхын тулада, социалис туйлалтануудые бэхижүүлхын, аршалан хамгаалхын тулада тон тодорхой яаралтай хэмжээнүүд абтаха юм гэжэ КПЧ-гэй ЦК-гай түлөөлэгшэд эдэ уулзалганууд дээрэ найдуулдаг байгаа. Гэхэтэй хамта революцида харша хүсэнүүдэй хамар сохихын тулада ЧССР-эй хүтэлбэрилхы зурганууд Чиернэдэхи Уулзалгыншье һүүлээр, Братиславадахи Зүблөөнэйшье һүүлээр ямаршье хэмжээнүүдые абаагүй, тиихэдэнь баруунай үзэл баримталагшад, социализмда эсэргүү хүсэнүүд ажал ябуулгаяа улам эдэбхитэй болгон һүжэрөөһэн байна. Эдэ хүсэнүүд тон тодорхой үг зорилгонуудые табяад байгаа: социалис общество хүгжөөхэ хэрэгтэ КПЧ-е ударидахы үүргэһээнь хаһаха, — энэ зорилгоор эдэнэр партиин нэрэ хүндэ буурулха хүсэлэнтэйгөөр үргэн добтолго хэжэ ороо, хардаха доромжолхо мэтээр хорото муухай кампани эмхидхээ; Чехословакиин коммунис партиие ба социалис обществые научна коммунизмын үзэл бодолһоо холодуулжа, реформизм ба социал-демократиин зам уруу түлхихэ,—тиихын тулада эдэнэр творческо үзэл суртал—марксизм-ленинизмдэ добтолжо ороһон, ленинизмдэ добтолго хэһэн байна; Чехословакиин социалис республикын политическэ удха шэнжые хубилгаха,—тэрэниие социализмын замһаа буржуазна республика тээшэ, социал-демократизмын зам руу шэлжэн оруулха зорилго тэдэнэр урдаа табиһан байгаа.

Имэ зорилгонуудые бэелүүлхэдэ империалистнуудай аша туһада сум харюусаха байгаа. Эгээл имэһээ, ондоо ямар бэ даа шалтагаанһаа бэшэ, социализм ба демократида Чехословакиин ажалшадта гэб гэнтэ инаг дуратай байһанһаа бэшэ, Чехословакида болоҗо байгаа хэрэг үйлэнүүдэй аюултай ябадалнуудые империалистнууд болон тэрэнэй пропаганда аргагүй эдэбхитэйгээр дэмжэһэн байна бшуу.

Чиернэдэхи Уулзалгын ба Братиславадахи Зүблөөнэй һүүлээр баруунай үзэлтэн революцида харша ажал ябуулгаяа улам улам эдэбхитэй болгоһон байна. Социализмда эсэргүү этэгээдүүд хүдэлмэришэнэй милициие тарааха тухай эрилтэдэ гар табюулха кампани эмхидхээ. Эдэ кампаниинууд хадаа социализмда эсэргүү шэглэлтэй митингнүүд болон демонстрацинуудаар хабсаргагдадаг байба. Эдэ митингнүүд дээгүүр үгэ хэлэһэн коммунистнуудые хэһээдэг, абяа шэмээгүй болгодог, тэдээндэ эсэргүүгээр бар хүсэшье хэрэглэдэг байба. Социализмда эсэргүү галзуу шууяа хашхараае хэблэлдэ дахин һэргээн дэлгэрүүлбэ. Хүдэлмэришэн ангиин социалис туйлалтануудые аршалан хамгаалхын, Чехословакиин ба Советскэ Союзай арадуудай хани барисаанай түлөө эрэлхэг зоримгойгоор тэмсэһэнэйнь түлөө «Авто-Прага» заводой 99 хүдэлмэришэдтэ эсэргүүгээр хархис этэгээдүүдэй галзуу муухай тэмсэл үргэнөөр дэлгэрүүлһэниинь элитэ. Һүүлэй үдэрнүүдтэ эмхидхэһэн һүйдхэлтэ хэрэг үйлын эгээл муухай шатань— Прагада КПЧ-гэй ЦК-гай секретариадай байшанда һэнгэдэгүй бузар муухай добтолго хэбэ.

Чиерне-над-Тиссэдэхи Уулзалга дээрэ КПЧ-гэй ЦК-гай Президиум соохи хүсэнүүдэй үзэл бодол тодоржо элирһэн байна. А. Дубчек түрүүтэй президиумэй гэшүүдэй үсөөнхинь баруунай оппортунис үзэл бодолой хараа шугам сэхэ баримталан үгэ хэлэхэдэнь, олонхинь зүб хараа шугам баримталжа, социализмда харша хүсэнүүдтэ эсэргүүгээр тэмсэжэ, хархис этэгээдүүдые һула табиһан ушарые эрид шууд усадхаха хэмжээнүүдые абаха гэжэ мэдүүлһэн байна.

Гэхэтэй хамта Чехословакида социалис байгуулалта аршалан хамгаалха тухай, социализмда эсэргүү хүсэнүүдтэй тэмсэхэ тухай, империализмын ааша хэрэгүүдтэ сохилто хэхэ тухай Чиерне-над-Тиссэдэ ба Братиславада ойлголсоһон хараа шугамуудые бэелүүлхэ хэрэг Чехословакиин Компартиин ба правительствын баруунай ревизионист үзэл бодолтой этэгээдүүд буруу һүргэһэн байна. Өөһэдынгөө хараа бодолые халхалхын тулада социализмые аршалан хамгаалха хэбэртэйгээр мэдүүлээд, эдэ хүнүүд үнэн дээрэ революцида харша этэгээдүүдтэ туһалха зорилгоор саг хэрэглэхэ гэжэ һэдэһэн байгаа. Нигэжэ эдээнэй харата муухай, урбаһан үйлэ хэрэгүүдые бэелүүлһэнэй эсэстэ Чехословакида социалис байгуулалтануудые усадхан үгы хэхэ аюул бодотоор тохёолдоһон байна. Чехословакиин политическэ ажабайдалай оршондо эгээл хархис этэгээдүүд гаража ерэнхэй.

«Хэтэрхы буруу үзэл
КПЧ-гэй ЦК-гай, ЧССР-эй
тельствын, Национальна
бүлэг гэшүүдэй хандалга
дэглэгдэнэ,—партиин хэ
тоогоогүй байхаһаа байтаг
орон дотор ябабашье һаа
татахые хүсэжэ, өөһэдын
хэлтэ ябуулгануудые бүри
хитэй болгожо байнхай.
хорин жэл соо ЧССР-эй а
байгуулһан бүхы юумые,
мын бүхы туйлалтануудые
хэ саг тулажа ерэһэн
варь һара соо ЧССР-эй а
баримталжа ороһон социа
кратиин гансахан замда
хёолдуулхаһаа байтагай
мын үндэһэ һууринууд, мү
лика өөрөөшье ехэ аюулай
бигдаад байба.

Социалис оронуудта
шагүй оршон байдал
байна. Имэ эрхэ байдалай
байхада түргэнөөр, зоригтой
шуудаар хэмжээнүүдые аб
хала болоод байгаа. Эгэ
һээ Советскэ Союз
сад социалис гүрэнүүд
чехословак арадта яара
рэ тоодо зэбсэгтэ хүсэнү
һаламжа үзүүлхэ тухай
партийна болон гүрэнэй ал
лагшадай гүйлтэ хангаха
дэһэн байна.

Социалис Чехословаки
заяан бүхы социалис
арад зондо тон үнэтэй, тон
лоһон байна. Маанадай хан
сануудай Чехословакиие соци
замһаа шэлжүүлжэ, социал
дэлһээ тэрэниие таһалха
хёолдуулаад байхадань, эд
хаража байха аргагүй бай
альна ба национальна сүл
тэмсэлдэ, үнгэрһэн дайны
шанга байлдаануудта манай
дай арадууд аргагүй хүн
гээлтэ хоролтодо ороһон,
ехэ шуһаа адхаруул
Революцида харша этэгээд
циалис гүрэнүүдэй бүлэһөө
вакиие таһалан гаргахы
имэ тэмсэл хэгдээгүй юм

Чехословакидахи социализ
шалан хамгаалха гээшэ га
ороной арадай дотоодын хэр
харин дэлхэйн социализм
шугамые аршалан хамгаал
дал юм. Эгээл имэһээ соци
туйлалтануудые аршалан
хын тулада Чехословаки
туһаламжа үзүүлнэбди. Че
киин нүхэдтэ — коммунис
бүхы чехословак арадта аха
интернациональна дэмжэлг
дээ, бидэнэр эдэнэй үмэнэ,
рондын коммунис, хүдэлм
болон национально-сүлөөр
дэлөөнэй үмэнэ интерна
уялгаяа дүүргэнэ гээшэбди.
га хадаа бидэндэ юуһээшье
хэрэг мүн.

Байгша оной августын 2
«Правда» г

ЧЕХОСЛОВАКИДАХИ БАЙДАЛ ТУШАА

КПСС-эй ба Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэдтэй хэлсээ хэжэ дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр Чехословакиин Социалис Республикын президент Л. Свобода түрүүтэй Чехословакиин делегаци августын 27-до Прага бусажа ерээ. Энэ үдэрэй турша соо Национальна суглаанай ба ЧССР-эй правительствын заседанинууд болоҗо, хэлсээнэй үрэ дүнгүүд тухай тэндэ элидхэгдэһэн байна.

Арадта хандан президент Л. Свобода радиогоор үгэ хэлээ. Ехэ этигэл найдабариин түлөө ажалшадта баясхалан хүргэхэдөө, Чехословаки социалис хани нэгэдэлдэ хамаадана, хамааданшьегүй байжа шадахагүй гээд тэрэ онсолон тэмдэглээ. Орон доторхи оршон байдалай заһарха тудам ЧССР-эй газар дээрэһээ союзна сэрэгүүдые гаргаха эрхэ байдал тухай хэлэхэдээ, орон доторхи ажабайдалай заһаруулагдаха хүрэтэр тэдэнэй байлга политическэ талаараа шухала болоно гээд президент тэмдэглээ. «Мүнөө хүрэтэр таанадай бодолтой ба журамтай байлга энэ асуудал эсэслэн шиидхэхын шухала эрхэ нүхэсэл болоно» гээд Л. Свобода үргэлжэлүүлэн хэлээ.

КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь А. Дубчек радиогоор мүн лэ үгэ хэлэхэдээ, Москвадахи хэлсээнэй дүнгүүд тухай мэдээсээ.

Прагадахи оршон байдалай һайжаржа байһанай түрүүшын шэнжэ тэмдэгүүд харагдадаг болоо. Гурим тогтоохын тулада партийна ба гүрэнэй органууд хэмжээнүүдые абана. КПЧ-гэй ЦК-гай орган бологшо «Руде право» гэжэ газетэ дахяад гарадаг болоо. Городой транспортын хүдэлмэри заһаржа эхилээ. Харата тухиралгануудые хэһэн плакадууд болон бэшэгүүдһээ гэр байшангуудай хананууд сэбэрлэгдэнэ.

Москвадахи хэлсээнэй дүнгүүд тухай мэдээсэл дамжуулагдаха гэжэ радиогоор соносхогдоһоной һүүлээр Прагын хэдэн мянган хүн репродукторнуудай дэргэдэ сугларна. Революцида харша хүсэнүүдтэ, империализмын һанаашалгануудта эсэргүүсэһэн, Чехословакидахи социалис туйлалтануудые бэхижүүлхын, Советскэ Союзай ба бусад социалис оронуудай арадуудтай хани харилсаа саашадань хүгжөөхын түлөө тэмсэлдэ шэнэ арга боломжонуудые нээжэ үгэһэн шухала политическэ документ болоно гэжэ совет-чехословак коммюникее тэдэнэр тоолоһон байна.

Социалис хани нэгэдэлһээ Чехословакиие таһалха гэһэн империалис хүсэнүүдэй һанаашалгануудта Москвадахи хэлсээн шанга сохилто болоҗо үгөө. Чехословакиин асуудал гэдэг тушаа политическэ шууялдаае шангадхахын тулада ООН-ой Аюулгүйн Соведые хэрэглэхэ гэһэн НАТО-гой оронуудай һэдэлгэ хүсэдөөр буруу һүрөө.

Энэ асуудал табиха тухай гүйлтатайгаар Аюулгүйн Соведтэ хандаагүйбди, энээниие зүбшэхэ зүйлһөө гаргаха эрилтэ хэнэбди гэжэ ЧССР-эй правительствын мэдүүлһэниинь ООН-ой зорилгонуудта оройдоошье хамаагүй хэрэгээр энэ организациин трибуные хэрэглэхые эрмэлзэгшэдэй мэхэ гохые эсэстэнь хүрэтэр элишэлээ.

ЧССР-тэхи ушарнуудһаа уламжалан, союзна оронуудай абаһан хэмжээнүүд дэлхэйн социализмда хоро хүргэнэ гэһэн хэбэртэйгээр баталһан мэдүүлгэнүүд һүүлэй үедэ эндэ тэндэ хэгдэһэн байна. Империалис номнолһоо түбэгшээн айжа имэ мэдүүлгэнүүдые хэгшэд үнэндөө революцида харша этэгээдүүдэй үмэнэ һүгэдэн унахые уряалһан байна гэшэ. Чехословак арадта аха дүү социалис оронуудай үзүүлһэн туһаламжа, Москвадахи хэлсээнүүдэй дүнгүүд дэлхэйн социализмын байдалые үнэхөөрөөл бэхижүүлнэ, уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөе шангадхана, империалис хархис этэгээдүүдтэ, Чехословаки тушаа тэдэнэй һанаашалан зохёоһон түсэбүүдтэ сохилто үгэнэ гэжэ мүнөө бултадаа ойлгон харана.

Ямаршье түхэл янзаар үзэгдэһэн империализмын ээрхэг түримхэй эрмэлзэлгэнүүдтэ эсэргүү тэмсэл хэхын тулада империализмда эсэргүү бүхы хүсэнүүдые саашадань нягтаар жагсааха хэрэгтэй. Энэ тэмсэл хэхэдээ шууд сэхэ, тэсэбэритэй ба шадамар, бодото оршон байдалые хараадаа абадаг, социалис оронуудай харюусалгые мэдэрдэг байха шухала.

ЧССР-тэхи социализмые, арадуудай эб найрамдал болон аюулгүй байдалые хамгаалха талаар аха дүү социалис гүрэнүүдтэй хамта хэмжээнүүдые абахадаа имагтал энээниие Советскэ Союз хүтэлбэри болгоно.

ТАСС, августын 27.

США-гай демократи
партиин съезд

ЧИКАГО. ТАСС-ай корр
дентнүүд Л. Лосев, Г.
иигэжэ дамжуулна:
«Уласхоорондын амфите
США-гай демократическа
съезд августын 26-да
США-гай президентын ба
президентын тушаалнуудта
дадуудые дэбжүүлгэ, парти
гуулиин программые ба
съездын гол зорилго боло

«Амфитеатрай» байшан
тэ шабын түмэрөөр хүрэ
хорёологдонхой. Зонхилх
тиин съездын аюулгүй ба
26.000 тухай полициинхид,
нальна гвардиинхид ба со
хамгаална. ФБР-гэй, нюуса
най хэдэн зуун агентнүүд
нагүй гүйлдэн ябахадаа
гараһан бүхы хүнүүдые на
шалгана.

Гавайи штадһаа сенатор
Иноуэй түрүүшын заседа
гол үгэ хэлэһэн байна. Зо
партида орон доторнь, мү
саана бэрхэшээлнүүд тох
гэжэ хэлэхэ зуураа, орон до
рагүйтэлгэ ехээр гарана г
дэрээ. «Ёһо гуримуудые
рилэгшэдые» хүндэлэхгүй
лай гарадаг байһые үгэ
заагаа. «Үймөөнүүд олон то
родто хохидол ушаруулаа;
ралта утаан Капитолиин
дээрэһээ бааяһан байна.
тондо гурим тогтоохын
Вьетнамдахи Кхесаниие
хада хэрэгтэй болоһондо
хоёр дахин олон сэрэг хэр
һэн байна. Һүүлшын табан
турша соо алуурщадай һо
ниие гурбан агуухэ удар
һаамнай хаһаа: бүхы орон
буруушаалганууд уур с
гаар хэгдэдэг болоо» гээд
лэһэн байна.

Гэбэшье сенатор мэдэр
хэһээ саашаа гараагүй, С
шухалын шухала асууда
шиидхэхэ ямаршье дурадх
лаагүй. Вьетнамда прав
вын бэелүүлдэг политик
һайшаагаа.

ЮПИ агентствын гэршэ
ёһоор һунгуулиин програм
хёохо талаар комитет оло
жаран хоёр дуутаар Зү
Азида правительствын бэе
гадаадын политическэ хара
лэлые дэмжээ, ДРВ-е бо
гые болюулха тухай сенат
Маккартиин ба Макговерн
берт Кеннедиин тала бар
эрилтэнүүдые буруушаагаа.

Президент Л. Свободын радиогоор хэлэһэн үгэ

ПРАГА, августын 27. (ТАСС). ЧССР-эй Президент Л. Свобода мүнөөдэр эндэ радиогоор үгэ хэлээ.

Москвада дүрбэн үдэр соо болоһон хэлсээнүүдэй һүүлээр бидэнэр дахинаа өөһэдынгөө Эхэ орондо, таанадайнгаа дунда байнабди гэжэ оронойнгоо эрхэтэдтэ хандахадаа тэрэ хэлээ. Бидэнэр нүхэд Дубчек, Черник, Смрковский болон бусад хүнүүдтэй хамта нютагаа бусаабди. Таанадташье, мандашье хүнгэн бэшэ байгаа. Бидэнэр зүрхэ сэдьхэлээрээ минута бүхэндэ таанадтаяа хамта байгаабди.

Бидэнэй хэлсээнүүдые хэжэ байха үедэ таанадай үзүүлһэн тоо томшогүй ехэ этигэл найдабари бидэндэ хүсэ шадал нэмээжэ байгаа һэн гэжэ Президент үгэеэ үргэлжэлүүлээ. Тэрэнэйтнай түлөө таанадта үнэн зүрхэнһөө баяр баясхалан хүргэнэбди. Энэ этигэл найдабариетнай бидэнэр харюулаабди гэжэ би этигэнэб. Бүгэдэ таанадай, чехүүд болон словагуудай, ажалшадай болон манай сэрэгэй частьнуудай харуулһан ухаансар бодомжотой, эрхим һайн гурим журамтай байһан ушар бидэндэ туһа хүргөө бшуу.

Эрхэтэд болон мүнөө үеын бүү зэбсэгээр зэбсэгжэһэн армиин хоорондо гараһан зүрилдөөнэй эсэстэ хэды ехэ шуһан адхарха байгааб гэжэ би солдат байһан тула һайн мэдэнэб гэжэ Л. Свобода саашань хэлээ. Энээнэй болохогүйн тула, мүн хани барисаатайгаар ажаһууха ёһотой арадуудай шуһанай ямаршье удхагүйгөөр адхархагүйн тула, тэрээнтэй нэгэн дор манай эхэ ороной болон тэрэнэй арад зоной гол шухала аша туһые хангагдахын тула би танай президент байһан тула бүхы юумэ хэхэ ёһотойб гэжэ тоолоһон байгааб.

Дабшаха хамтымнай зам хуби заяагаараа холбоһон оронуудай хоорондо этигэл найдабари болон үнэн зүрхэнэй харилсаа холбоо дахинаа байгуулхаар бидэ үнэхөөрөөл дуратайбди гэжэ президент мэдүүлээ. Манай орон мүнөө үеын дэлхэйдэ оршоно гэшэ, социалис хани нэгэдэлдэ байнгүй байжа шадахагүй ха юм даа. Республикын правительствaһаа зүбшөөл абажа хэлсээнүүдые хэхээр би Москва ошоһон байнаб. Яахадаа ошообши гэбэл, орёо байдалые шиидхэхын тулада анха түрүүн манай социалис гүрэнэй, обществын конституционно болон бусад хуулита органуудай, тэрэшэлэн тэдэнэй хүтэлбэрилхы түлөөлэгшэдэй ажал ябуулгые түргэнөөр гуримшуулха гэшэ шухала гэжэ тоолоһон байгааб. Энээн тухай энээнэй урда тээ хэлэһэн үгэнүүд соогоошье дурдаа һэм.

Москваһаа би танда мэдээсэһэн байгаа һэм, таанад өөһэдөөшье ойлгохо бэзэт, бидэнэр демократическа замай ёһоор тэдээндэ даалгагдаһан уялгануудаа бэелүүлжэ абаһаар орохоо байһан хүнүүдтэй, мүн таанадай тэдээндэ бүрин этигэл найдабари үзүүлһэн хүнүүдтэй хамта бидэ нютагаа бусабабди. Энэ хадаа нэгэдэхи алхам, манай орон дотор амгалан байдал байгуулха хэрэгэймнай шухала алхам болоно.

Советскэ Союзай болон бусад социалис оронуудай сэрэгүүдые манай республикын газар дээрэһээ гаргаха ябадал энээнтэй холбоотой гэшэ ааб даа. Бүхы сэрэгүүдые удаа дараалан гаргаха тухай шухала хэлсээ бидэ баталаабди. Тэрэ саг болотор эдэ сэрэгүүдэй байха гэшэ политическэ шухала хэрэг болоно. Мүнөө болотор таанадай харуулһан бодомжотой байлга болон журам хадаа энэ асуудалые эсэслэн шиидхэхэ шухала эрхэ нүхэсэл мүн болоно. Би энээн тухай танда президент, патриот ба солдат байһан тула бүрин харюусалгатайгаар хэлэнэб.

Арад зоной этигэл найдабари тухай, социализмда үнэн сэхэ байһанаа арад зоной бодотоор харуулһан тухай хэлэхэ зуураа, Л. Свобода иигэжэ мэдүүлээ: энэ хадаа туйлай ехэ капитал, туйлай ехэ хүсэн гэшэ. Манай ороной саашанхи хэлбэрэшэгүй социалис хүгжэлтэ хангаха эрмэлзэлгэдээ бидэнэршье энээниие хараадаа абанабди гэжэ нэмээн хэлээ. КПЧ-гэй ЦК-гай январиин, апрелиин болон майн пленумүүдэй шиидхэбэринүүдһээ уламжалан, бидэ саашадаашье ниитын социалис байгуулалтые хүгжөөхэ, тэрэнэй энэрхы шэнжэтэй, демократическа шэнжэ шанарые бүри шангадхаха хүсэлтэйбди гээд тэрэ үгэеэ үргэлжэлүүлээ. Энэ хадаа Чехословакиин Коммунис партиин ажал ябуулгын программа дотор, правительствын холын хараата мэдүүлгэ дотор элирхэйлэн хэлэгдэнхэй. Бүхы Национальна фронттой хамта өөһэдынгөө орониие ёһотойл ажалша арад зоной эхэ орон болгон байгуулха хүсэлэнтэйбди. Өөһэдынгөө эдэ үг зорилгонуудһаа бидэ алхамшье гэдэргээ сухарихагүйбди. Социализмын аша туһада харша этэгээдүүдэй эдэ үг зорилгонуудые хорото сэдьхэлээр хэрэглэхэ ябадалаа бидэнэй гаргуулхагүй байһамнай мэдээжэ ааб даа. Тиихын тула бидэнэр өөһэдынгөө хүдэлмэриие эрид шууд, эрмэлзэл ехэтэйгээр эмхидхэхэ ёһотойбди.

Үгынгөө түгэсхэлдэ Президент Л. Свобода ЧССР-эй эрхэтэдтэ—хүдэлмэришэд, таряашад болон интеллигенциин түлөөлэгшэдтэ хандажа, бата нэгэдэлтэй байхыень, Чехословакиин Социалис Республикын арадай аша туһада хэхэ хүдэлмэридэ социалис, патриотическа болон зохёон байгуулхы бүхы хүсэнүүдые нэгэдүүлхыень уряалһан байна.

А. Дубчегай хэлэһэн үгэ

ПРАГА, августын 27. (ТАСС). КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь А. Дубчек мүнөөдэр радиогоор үгэ хэлэжэ, Москвада болоһон хэлсээнүүдэй дүнгүүд тухай хөөрэжэ үгөө.

Орон дотор КПЧ-гэй ЦК-гай, правительствын, Национальна суглаанай болон Национальна фронтын ажал ябуулга дахинаа һэргээгдэбэ гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Городууд болон хүдөө тосхонуудта ехэ тулалдаан болон зүрилдөөн болоогүй гэжэ А. Дубчек хангалтатайгаар тэмдэглээ. Орон доторхи байдалые гуримшуулха талаар эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулха арга зэбсэг олохо байһандаа бидэнэр батаар этигэнэбди гэжэ тэрэ хэлээ. Энэ этигэлыемнай үсэгэлдэр Москвада дүүрэһэн хэлсээнүүд улам батадхана. Советскэ Союзай түлөөлэгшэд мүнөөдэрэй бодото байдалдахи манай харилсаануудые гуримшуулхын тулада ехэ юумэ хээ.

Орон доторхи байдалай гуримшуулагдаха тума табан гүрэнүүдэй сэрэгүүдые Чехословакиин газар дээрэһээ удаа дараалан гаргаха тухай эдэ хэлсээнүүдэй үедэ үгэеэ ойлголсообди гэжэ А. Дубчек мэдүүлээ. Гурим ба журам сахихыень, һүйдхэлтэ ябадал гаргахагүйень тэрэ бүхы эрхэтэдые уряалаа. Байдалые гуримшуулха гэшэ саашанхи хүгжэлтын гол эрхэ нүхэсэл мүн.

Чехословаки хадаа ЦК-гай январиин ба майн пленумүүдэй шиидхэбэринүүдэй ёһоор социализмын замаар саашадаашье дабшаха, гуманис болон социалис ёһо гуримуудые хүгжөөхэ юм гэжэ А. Дубчек онсолон тэмдэглээ. Бидэнэр ажал хүдэлмэридөө дахинаа орсожо байнабди. Бидэндэ тиимэ бэлэн байхагүй. Зүгөөр бодото байдалые хэрэгсээхэгүй гэшэ үйлэ хэрэгые эмхи гуримгүй, балмад байдалда хүргэхэ гэһэн удхатай бшуу гэжэ тэрэ хэлээ. Имэ байдалые гуримшуулха гэшэ орёо хэрэг, зүгөөр энэ хадаа манай бүхы саашанхи хэмжээнүүдэй гол эрхэ нүхэсэл болоод байбал, бидэ танай этигэл найдабарида хүртэхэ һанаатайбди. Хэрэгсээнгүй байха аргагүй бодото байдалһаа уламжалан шиидхэдэг танай шадабарида бидэ найданабди.

Президент Л. Свободын мүнөөдэр хэлэһэн үгын һүүлээр зарим радиостанцинуудай дамжуулһан харюусалгагүй үгэ хэлэлгые А. Дубчек буруушааһан байна. «Хии талаар үгэ хэлэхэдэ бэлэн, зүгөөр өөһэдынгөө харюусалгые мэдэрхэ хэрэгтэй»,—гэжэ тэрэ хэлээ.

Социалис байгуулалтын зорилгонуудые саашадаа бэелүүлхын тулада партиин бүхы гэшүүдые нэгэдахыень КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь уряалһан байна. «Имагтал партиин бата нэгэдэл имэ хүндэ байдалһаа тэрэнэй гараха зам олгохо юм»,—гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ.

КПЧ-гэй ЦК-гай пленум зарлагдаха юм гэжэ А. Дубчек мэдээсэ.

Этигэл найдабари үзүүлһэнэйнь түлөө арад зондо, партида А. Дубчек үгынгөө түгэсхэлдэ баяр баясхалан хүргөө. Чехословак арад социалис арадуудай хани нэгэдэлдэ ородог юм гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ. Чехословакиин арадуудай болон бусад социалис оронуудай арадуудай хоорондохи харилсаанууд гуримшуулагдаха байха гэжэ батаар этигэнэбди. Чехүүд болон словагууд интернационалистнууд, энэрхы сэдьхэлтэй зон юм. Бидэнэр Советскэ Союзда, бусад социалис оронуудта интернациональна мэдэрэлтэйгээр хандадагбди.

Хархис этэгээдүүдэй ябуулганууд

ВАРШАВА. (ТАСС). ПАП агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Чехословакидахи хархис ба шовинис үзэлтэй этэгээдүүд Польшын туристнуудта харша ябуулгануудые хэнэ.

Бүлэг шовинистнууд экскурсантнуудай һууж ябаһан Польшын автобусууд руу шулууһаар шэдээ. Туристнуудые дайран доромжолоо.

Прагадахи польско культурын центрэй байшанда Польшодо харша плакадуудые хархис этэгээдүүд няагаа.

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМА

Гор. Улан-Удэ. типогр
Управления по печати при
зете Министров БурАССР
Н-01854. Зак. №